

CARTEA NEAGRĂ

A RISIPEI BANILOR PUBLICI

ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2020

CARTEA NEAGRĂ

A RISIPEI BANILOR PUBLICI

ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2020

FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION For Freedom.
Moldova

CHIȘINĂU 2020

Coordonatori:

Petru Macovei
Sergiu Boghean

Redactor:

Viorica Zaharia

Autori:

Victor Moșneag
Anatolie Eșanu
Julieta Savițchi
Tatiana Djamanov
Lilia Zaharia
Constantin Celac
Tudor Iașenco
Nicolae Cușchevici
Felicia Crețu

Paginarea computerizată:

Angela Ivanesi

Chișinău 2020

Lucrarea a fost publicată de către Biroul pentru România și Republica Moldova al Fundației Friedrich Naumann pentru Libertate, cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Federale Germane, în cadrul proiectului „Dezvoltarea cooperării cu societatea civilă în țările Parteneriatului Estic și Rusia”. Fundația Friedrich Naumann pentru Libertate, dar și Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germane, nu sunt responsabile pentru conținutul publicației. Părerile exprimate în această publicație sunt exclusiv ale autorilor. Acestea nu reflectă obligatoriu opiniile Fundației Friedrich Naumann pentru Libertate, dar nici ale Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Federale Germane. Această publicație poate fi reprodusă, stocată sau transmisă sub orice formă sau prin orice mijloace doar cu permisiunea scrisă a editorului. Întrebările referitoare la reproducerea în alte condiții decât cele prezentate trebuie adresate Fundației Friedrich Naumann pentru Libertate la adresa: sofia@fnst.org

Federal Foreign Office

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cartea Neagră a risipei banilor publici în Republica Moldova, 2020 / Victor Moșneag, Anatolie Eșanu, Julieta Savițchi [et al.] ; coordonatori: Petru Macovei, Sergiu Boghean ; Biroul Regional pentru Europa de Sud-Est al Fundației Friedrich Naumann pentru Libertate (Sofia, Bulgaria). – Chișinău : S. n., 2020 (Tipogr. "Bons Offices"). – 88 p. : fot.

Aut. sunt indicați pe vs. f. de tit. – Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu suportul financiar al Min. Afacerilor Externe al Rep. Federale Germane. – 1000 ex.

ISBN 978-9975-87-741-1.

343.351(478)

C 27

CUPRINS

Cuvânt înainte	4
Milioanele din „drumuri bune”, spălate de ploaie	5
Spitalul neglijenței lor	19
Chișinău Arena. Nota de plată	26
Bani europeni, destinați unei grădinițe din Ungheni, dispăruți în conturile unui ONG	40
Complex sportiv gigantic, început și abandonat la Rezina, după o investiție de cca 13 milioane de lei	49
Iluminare stradală instalată cu bani germani, compromisă de administrarea defectuoasă a unui sat din Soroca	60
Promisiuni electorale onorate cu prețul unor pierderi financiare la Î.M. „Orhei Transport”	66
Agenți imobiliari în robe	76

CUVÂNT ÎNAINTE

„**CARTEA NEAGRĂ a risipei banilor publici**” a ajuns la cea de-a doua ediție. După reacțiile pozitive din 2019, am decis să continuăm acest proiect implementat în parteneriat cu Asociația Presei Independente (API). Din păcate, continuăm să avem cazuri în care banii pe care îi câștigă cetățenii și companiile din Republica Moldova și îi plătesc sub formă de taxe, precum și banii care provin din fonduri europene, sunt tratați într-un mod necorespunzător. Uneori poate fi din neglijență, altele din incompetență, deseori fiind vorba chiar de posibile cazuri de corupție.

Pentru a reflecta echilibrat situația, această carte include cazuri de la diferite niveluri ale administrației publice din Republica Moldova, precum și din diferite regiuni ale țării. În total vă prezentăm 8 investigații jurnalistice independente pe subiecte de importanță publică, care vizează construcția drumurilor și complexelor sportive, renovarea spitalelor și grădinițelor, iluminarea stradală și altele. În noua ediție vă prezentăm și versiuni realizate cu material video ale mai multor investigații.

Această carte este menită să ofere tuturor informații veridice despre modul în care sunt folosiți banii publici. Fiecare cetățean merită să fie respectat pentru că plătește taxe și impozite, iar reprezentanții instituțiilor publice sunt responsabili de utilizarea transparentă și eficientă a acestor resurse.

În continuare, ne concentrăm asupra elucidării unor situații de corupție și fraudare a fondurilor care provin din asistența Uniunii Europene sau din cea a altor donatori internaționali. Deși în cazul banilor europeni procedurile de cheltuire, respectiv control, sunt mai stricte, situațiile de abuz și-au făcut loc și în ediția 2020.

Alături de organizațiile și jurnaliștii de investigație implicați vom continua să colectăm cele mai răsunătoare cazuri de cheltuire nejustificată a banilor publici și să vi le prezentăm periodic. Însă, un astfel de efort necesită și participarea activă a cetățenilor.

Din acest motiv, „CARTEA NEAGRĂ” rămâne a fi o invitație către toți factorii interesați de a lucra împreună pentru un stat mai transparent și mai responsabil față de cetățenii săi și resursele acestora.

SERGIU BOGHEAN,

coordonator de proiecte la Fundația Friedrich Naumann pentru Libertate,
Oficiul România și Republica Moldova

MILIOANELE DIN „DRUMURI BUNE”, SPĂLATE DE PLOAIE

VICTOR MOȘNEAG
ANATOLIE EȘANU,
ZIARUL DE GARDĂ, 12 noiembrie 2020

Programul „Drumuri Bune”, lansat cu mare fast de guvernarea democrată a lui Vladimir Plahotniuc în 2018 și preluat ulterior de președintele Igor Dodon, ascunde dedesubturi despre care politicienii nu vorbesc la televizor sau atunci când taie panglici. Programul prevede ca fiecare localitate să primească, în fiecare an, câte aproximativ un milion de lei pentru a reabilita drumurile din sate. Autoritățile publice locale sunt cele care, în teorie, decid care drumuri vor fi reparate, dar și cum: fie aleg un drum mai scurt din asfalt, fie un drum mai lung, dar din pietriș. Ambele variante ascund însă capcane care, în timp, afectează integritatea drumurilor, iar în multe cazuri, duc la irosirea banilor publici. În lipsa unor proiecte tehnice, programul „Drumuri bune” a demarat, din start, cu două mari probleme: drumurile nu au prevăzute canale de scurgere și borduri. În lipsa acestor elemente de infrastructură esențiale pentru un DRUM BUN, primele care au cedat au fost drumurile făcute din pietriș, majoritatea dintre ele fiind amplasate în pante. Dar, nici cele din asfalt nu au asigurată o „viață” mai lungă.

„Este vorba despre un program național pe care îl numim „Drumuri bune pentru Moldova”. Este cel mai ambițios și cel mai mare proiect de infrastructură sau de îmbunătățire a infrastructurii în țară de la independență până în prezent”, spunea, în februarie 2018, Vladimir Plahotniuc, președintele de atunci al Partidului Democrat din Moldova. După debarcarea acestuia de la putere, rolul de „tutore” al proiectului a fost preluat de președintele țării, Igor Dodon. „Drumuri bune pentru toți. Accentuez, pentru toți. Anterior erau drumuri bune 1, 2, dar dădea la un sat 3 milioane, dar la alt sat zero sau 10 mii de lei sau 100 de mii de lei. Noi am pus ca scop ca primăriile să primească un milion și mai mult de lei pentru drumuri bune pentru toți. Acest program trebuie să continue 4-5 ani”, spunea Dodon, în august 2020, la prezentarea bilanțului de 3 ani și jumătate de activitate la conducerea țării. Și Plahotniuc, și Dodon prezentau cifre kilometrice despre „drumurile bune” din satele Moldovei, lăudând proiectul, dar nici unul nu vorbea despre lacunele acestuia, pe care, timp de trei ani, nimeni nici măcar nu a încercat să le elimine, pentru a stopa irosirea banilor publici.

DRUMUL „BUN” DIN PIETRIȘ DIN SATUL DOLNA A CEDAT DUPĂ PRIMA PLOAIE PUTERNICĂ

Octombrie 2020. Satul Dolna, raionul Strășeni. Drum din pietriș reparat capital în cadrul programului „Drumuri bune pentru Moldova”

în toamna anului 2019. La un an distanță, „drumul bun” s-a transformat în unul aproape impracticabil, iar oamenii spun că e chiar mai rău decât înainte. Pe carosabil s-au format gropi, iar piatra de pe el a fost luată de ape. „Chiar eram bucuroși. Foarte frumos era. Și când o venit vara o ploaie, după cum vedeți, l-o dus tot de vale”, povestește Tatiana Ganciu, o femeie care locuiește pe strada reparată acum un an. Ea este sigură că de vină sunt autoritățile, care nu au implicat în proces și un proiectant, care să le spună tuturor că fără un canal de scurgere, drumul nu va putea rezista, pentru că este amplasat în pantă. „La noi acolo este o râpă mare, pe deasupra merge. Și toată apa care-o venit încoace o făcut ce-o făcut. Acum aici trăiesc toți pensionari, bătrâni. A fost de la primărie să facem un ajutor să facem un șanț. Nu vrea nimeni să iasă cu demers, că ne-o socotit aici iarăși bani mulți, dar știți că oamenii trăiesc cu pensia pe care o au. Nu mai dau ei la drum. Deja mergem pe o cărărușă așa cum ne ducem de vale. Da-i urât. Și-i urât de tot”, se plânge în continuare Tatiana Ganciu.

LOCALNICII, FĂRĂ SĂ AIBĂ STUDII ÎN DOMENIU, AU IDENTIFICAT PROBLEMA DRUMURILOR „BUNE”

Deși nu sunt specialiști în domeniul construcției drumurilor, localnicii sunt siguri: un canal de scurgere le-ar fi salvat drumul proaspăt făcut. Pentru că programul nu prevede așa ceva, oamenii au fost îndemnați de autoritățile locale să se descurce singuri, făcându-și scurgerile pe cont propriu. „Dacă nouă ne zicea chiar atunci, contribuiam noi toți, dar trebuia proiectant. Omul ce zice: s-a bucurat că a făcut oleacă frumos, dacă noi toată viața am mers așa. S-a făcut oleacă frumos și le-a părut bine, dar... Eu când mă uitam și vedeam aici ce apă se duce, i-am zis soțului: dimineța suntem fără drum. S-o vârat bani mulți”, mai spune Tatiana Ganciu. „Poate și noi suntem vinovați... O trebuit de făcut, dar dacă nu a vrut nimeni... Trebuia fiecare să-și facă din banii lor. Au zis că fiecare să-și facă șanț. Dar era uscat atunci, nu ploua și nu prea oamenii s-au... băgat”, povestește Feodosia Baciuc, o altă locuitoare de pe strada reparată în cadrul programului „Drumuri bune pentru Moldova”.

Valentina Celacuș, primara localității Dolna, a acceptat să discute cu ZdG doar la telefon despre drumurile reparate în satul pe care-l

administrează. Ne-a spus însă că Primăria nu dispune de resurse financiare pentru a schimba ceva și că „în așa localități cum îi Dolna, cu pante mari, drumurile în variantă albă nu-s pentru noi. Ele-s bune, dar pe așezătură”. Întrebată dacă în bugetul pentru anul 2020 Primăria a prevăzut bani pentru construcția canalelor de scurgere, Valentina Celacuș a răspuns: „Noi nu suntem Primăria Lozova sau Vorniceni, care să aibă un buget de 8, 9, 12 milioane. Noi suntem cu un buget cu 2 milioane de lei, care vai de capul nostru cum ieșim la mal. Noi nu avem de unde să preconizăm. Dar drumul de asfalt e scump, nu ne permitem să construim. Noi din ceea ce ne ajută, mai încercăm cu populația și zicem «bodaprosti» de cât ne-a dat statul...”.

În cadrul aceluiași program, la Dolna a fost făcut și un drum asfaltat, de la intrarea în sat până la biserică. Și aici, lipsa canalelor de scurgere și a bordurilor a dus la apariția primelor fisuri. Deși asfaltul încă ține, pe marginea drumului ploaia a făcut un șanț de câțiva metri, care atacă integritatea acestuia, fapt observat și de către localnici. Oamenii spun că drumul „a fost reparat cum trebuie”, dar că lipsa unui sistem de drenaj i-a jucat festa. Primara satului spune însă că NU cunoaște despre faptul că drumul ar avea probleme: „Eu acela nu știu unde. Nu are nicio fisură drumul. Se ține. E bun. E de la intrarea în sat până la biserică”.

„POATE EU-S FEMEIE ȘI NU ÎNȚELEG, DAR UNDE-I RĂU EU PRICEP”

În satul vecin, Micleușeni, problemele sunt similare, deși drumul a fost asfaltat în toamna curentă. Prima ploaie puternică a umplut drumul cu nămol. Și aici, deși oamenii nu au studii în domeniul reparației drumurilor, sunt siguri că un canal de scurgere i-ar fi schimbat soarta. „S-a făcut el cum s-a făcut, dar marginile astea nu s-au făcut ca lumea. Poate eu-s femeie și nu înțeleg, dar unde-i rău eu pricep. Aici apa vine tocmai de la pădure, pe râpă. Și aici nu s-a făcut ca lumea. Trebuiau să facă un pod. Și acolo, la vale, tot. Toată apa care vine de pe toate râpele astea vine acolo, în poartă la mine”, spune una dintre locuitoarele satului. După ploaie, oamenii din sat au scos nămolul de pe drum cu un tractor. Există însă și aici primele semnale că drumul nu va avea viață lungă. Pe unele

porțiuni de asfalt au apărut deja mici gropi. „Dacă dă Dumnezeu și mai sunt niște ploii de acelea care au fost... nu ține nici un an de zile. Supără-te pe mine... Nu te știu, nu mă știi. Eu spun vorba dreaptă... Eu îs femeie și nu înțeleg, dar unde nu-i bun eu pricep. Destul de bine pricep”, adaugă locuitoarea din Micleușeni.

Și aici primara localității, Rodica Butnaru, a refuzat să discute despre reparația drumului, dar a precizat că drumarii au respectat cerințele pentru reparație, prevăzute în contract: „Sincer vă spun. Nu vreau să dau informații. Nu, nu. Suntem sătui de gura lumii. Sincer vă spun”. Rodica Butnaru susține că Primăria a alocat bani pentru construirea unui sistem de drenaj. Neștiind că discuția este înregistrată, ea a recunoscut că admitea din start că porțiunea de drum nou asfaltat, nu putea să aibă o viață lungă. „La noi, pur și simplu, drumul acela era evident că o să se spele, înțelegi? Fiindcă-i la vale”.

„Încă unde drumul nu-i în pantă, se poate de făcut (drum din pietriș, n.r.), unde drumu-i drept. Dar unde drumul merge în pantă, nu i-aș sfătui să... pur și simplu aruncă banii în vânt și în afară de asta că se aruncă o dată banii în vânt, după asta în fiecare an, după fiecare ploaie, trebuie să cheltui o grămadă de bani ca să ridici drumurile acestea înapoi. Pur și simplu pietrișul se mută cu locul. Azi l-ai mutat, mâine l-ai mutat, el nu se bate ca să stea stabil”, este sigur Constantin Cecoi, primarul satului Cărbuna din raionul Ialoveni. El a devenit primar în noiembrie 2019, chiar în perioada în care două străzi din localitate erau acoperite cu pietriș, în cadrul programului „Drumuri bune”. Un an i-a fost destul ca să înțeleagă lacunele din acest program: „Eu cum socot... Nu fiecare primar este inginer în drumuri și nu fiecare consilier pricepe ce înseamnă drumul de piatră și drumul de... Trebuie de calculat debitul de apă, trebuie de calculat panta. Nu fiecare primar se pricepe la asta. Omul (primarul, n.r.) se bucură că face pentru oameni ceva mai mult și îi pare că o să aibă din asta facilități mai mulți oameni, dar la urmă iese că nu au facilități nici oamenii și lui își face o grămadă de probleme pentru viitor. Îi obositor să faci așa – să vii, să-l ridici înapoi, să-l pui numai ca să fie pentru a tăia o panglică. Asta nu-i lucru”, crede alesul local.

Cele două drumuri din pietriș făcute în 2019 în Cărbuna au avut

deja de mai multe ori nevoie de lucrări suplimentare, iar după ploi, pe ele s-au format gropi care fac anevoioasă deplasarea cu automobilul. Oamenii au ajuns să nu vadă diferența dintre drumul care era înainte de reparație și cel post-reparație. Primarul consideră că, atunci când se planifică reparația unui drum, trebuie să fie prevăzute și canale de scurgere a apelor pluviale, astfel încât drumul să nu fie distrus după prima ploaie mai puternică. „N-aș putea să-i învinuiesc, dar eu socot că la nivel de Administrație de Stat a Drumurilor ar trebui să se spună: oameni buni, noi nu vă investim în așa fel de drum pentru că panta are atâta, nivelul de apă, dacă se face un studiu de fezabilitate, are atâta, degrabă drumul acesta n-o să fie. Noi nu vă dăm banii ca să-i stricați voi în așa drumuri”, mai spune primarul Constantin Cecoi.

În paralel cu reparația străzilor din sat în cadrul programului „Drumuri bune”, Primăria a reabilitat câteva drumuri din surse proprii, tot din pietriș. Deși costurile au fost mult mai mici, rezultatul a fost același. Aceste experiențe l-au învățat pe alesul local să aibă o cu totul altă abordare: „Noi, ca administrație publică locală, un km de drum l-am făcut cu 200 de mii. Și nu numai un km. Un km am făcut aici, dar am mai făcut și în alte părți. Cu 200 de mii. Am cumpărat piatră din carieră și am făcut cu ajutorul oamenilor. Dar celălalt drum pe care l-a făcut firma, a costat un milion, tot același km”. **ZdG:** „Și tot s-a stricat ca și acesta...” „Eiii, dacă așa-i, așa-i. Eu am spus că nu mai sfătui niciun primar să facă drumuri în pantă din piatră, în variantă albă. N-o ținut nimic... Dar nu ține... Aici numai de-l îndreptat și de turnat beton. Și gata. Trecem la beton 100%. Dacă vrem să avem drumuri și să nu cheltuim, să aruncăm banii în vânt ca și cum ai arunca pe foc, atunci numai așa vom avea – numai cu beton”, consideră primarul Constantin Cecoi.

„IATĂ ĂSTA-I DRUM BUN, DE-UN AN ȘI CEVA”

La Puhoi, un alt sat din raionul Ialoveni, drumurile „bune” din pietriș au avut aceeași soartă. În lipsa unui sistem de drenaj, apa și-a făcut propriile canale de scurgere chiar prin mijlocul drumului, ducând pietrișul în grădinile oamenilor. Nina Iurcu, viceprimara localității, a mers cu noi prin sat pentru a vedea împreună cum arată

drumurile din pietriș, reparate în programul „Drumuri bune pentru Moldova”. „Iată ăsta-i drum bun, de-un an și ceva. Se vede. Măcar să fi făcut așa, variantă albă, dar după toată tehnologia, dar cum se vede... nu-i chiar așa cum a fost prevăzut”, ne spune funcționara, în timp ce mergem pe unul dintre drumurile reparate recent, dar care, după ploi, a cedat. Cu câteva zile înainte, primăria a închiriat un greder pentru a-l îndrepta, plătind 700 de lei pentru o oră de lucru. „E clar că drumurile cu așa pantă trebuie sau să le betonezi, sau să le asfaltezi, altfel, într-un an-doi, se spală tot și se duce cu apa. Asta la sigur”, este convinsă viceprimara.

La Puhoi a devenit vizibilă și o altă latură negativă a programului „Drumuri bune” – implicarea factorului politic. Viceprimara acuză că, în 2018, deciziile privind reparația drumurilor din localitate nu erau luate în birourile Primăriei și că cei care influențau lucrurile erau consilierii locali ai Partidului Democrat, inițiatorul programului. „Inițial, prin decizia consiliului, trebuia să fie reparat, asfaltat, iată, drumul respectiv pe care ne aflăm. Se numește strada Tineretului, până la marginea satului. Ați văzut, în final, cum au fost efectuate aceste lucrări. Considerăm că ar fi trebuit să se colaboreze mai mult cu autoritatea publică locală, ca să nu fie aruncați bani pur și simplu în vânt. Dar, cu părere de rău, banii au fost cheltuiți acolo unde a dorit cineva care s-a implicat politic. Liderii din teritoriu care strigau că sunt de la Partidul Democrat, strigau în gura mare că noi facem drumuri bune, Partidul Democrat, dar știm cu toții că programul „Drumuri bune” nu este de la un oarecare partid, dar a fost un program pe toată republica, pentru localități, un km de asfalt”, afirmă Nina Iurcu. Pentru reabilitarea străzii Tineretului în 2018 au fost cheltuite 1,1 milioane de lei.

În 2020, la Puhoi, în cadrul programului „Drumuri bune pentru toți” a fost făcut și un drum din asfalt. La fel ca toate celelalte drumuri din program, nici acesta nu are prevăzute borduri sau canale de scurgere. După ce ploaia a scos în evidență neajunsurile drumului, autoritățile locale au înțeles că fără implicarea lor și acest drum va fi luat de ape. „Nu poate să fie acostamentul pur și simplu pietriș gol. Îți dai seama că-l spală ploaia. Acum noi ne implicăm, Primăria, împreună cu oamenii, am făcut împreună o adunare și ne-am implicat și noi. Avem o sumă de bani pe care o

putem alocă, avem și un contract semnat cu o companie care ne va livra beton, marca 250, care este puternic, și oamenii se implică cu brațele de muncă, cu o parte din bani, ca să mai aducem niște pietriș, dacă va mai trebui... *Și o să-l facem să fie. Beton armat o să facem pe acostament. Și atunci drumul o să fie durabil. Dar așa e clar că el o să se tot spele și apa o să meargă până sub asfalt*”, explică viceprimara de Puhoi.

„DRUMUL ĂSTA DEJA DE VREO ȘASE ORI A FOST REPARAT”

În octombrie 2018, pe rețelele de socializare s-a viralizat un video publicat de un localnic din satul Pârjota, raionul Râșcani. Acesta filma cum un drum proaspăt asfaltat în cadrul programului „Drumuri bune pentru Moldova” cedase, iar asfaltul putea fi desprins și rupt, fără mare efort, cu mâna. „Drum făcut în vară. Ia uite. Doar pentru raionul Râșcani, Guvernul a acordat 47 de milioane de lei pentru reparația drumurilor.... Drumuri de invidiat. Nici în Germania nu sunt așa drumuri. Îl așteptăm pe Chiril Gaburici să măsoare cât asfalt. Iaca așa-i”, spunea localnicul, în timp ce scotea cu ușurință asfaltul proaspăt turnat.

Imediat, problema drumului de la Pârjota a ajuns în atenția ministrului de atunci al Economiei și Infrastructurii, Chiril Gaburici. În urma unei expertize tehnice s-a constatat că drumul cedează din cauza circulației mașinilor de mare tonaj care vin de la o carieră de pietriș din zonă. Totuși, o soluție definitivă nu a fost găsită nici până astăzi. De atunci, din 2018, drumul se repară periodic, confirmă Victor Garbuz, primarul satului Pârjota: „Drumul ăsta deja de vreo șase ori a fost reparat. Anul ăsta a treia oară. Primăvara o dată, apoi încă o dată și acum în toamnă, din nou a fost reparat. Și iar o crăpat și iar... Foarte puțin o să țină. Dacă o să meargă mașinile astea intensiv, până la Anul Nou el trebuie reparat încă o dată”.

Primarul menționează că drumul nu este în gestiunea Primăriei, astfel că instituția nu alocă bani pentru reparația acestuia. Alesul local susține că antreprenorul care a executat lucrările ar fi respectat toate normele impuse la construcția drumului, dar că acesta necesită a fi reconstruit de la zero, pentru a rezista.

„DACĂ N-A FOST FĂCUT DIN START CORECT, N-A ȚINUT NICI PÂNĂ ÎN 2020”

Pe drumul principal din satului Botnărești, raionul Anenii Noi, nu trec mașini de mare tonaj, însă și aici asfaltul turnat în cadrul programului „Drumuri bune” a cedat. Drumul a fost reparat deja de două ori, ultima dată în această toamnă, confirmă primarul Victor Gori. „Aici era practic deteriorat complet. Dacă era să fie lăsat, normal că era să se formeze o gaură. Mai bine să-l păstrăm așa cum este decât să-l lăsăm în voia sortzii. În 2018, când a fost făcut, drumul a costat un milion și 300 de mii. S-au asfaltat în jur de 700 de metri, adică până la urmă nici nu a fost un km, așa cum se vorbea”, își amintește primarul. „În anul 2019 primăria a reparat porțiunea dată, am plombat chestia asta, dar oricum, dacă n-a fost făcut din start corect, n-a ținut nici până în 2020 și s-a reparat iarăși, și anul acesta”, spune alesul local. Drumul de la Botnărești a cedat chiar dacă are canale de scurgere, construite de Primărie înainte ca acesta să intre în reparație. „Prima problemă la orice drum sunt scurgerile. După cum trageți atenția, ele-s făcute într-o formă, să zicem așa, mai gospodărească, fără proiect, fără calcule, dar le-am făcut și sunt și, practic, asigură acest drum. Dacă nu mai erau făcute și scurgerile de către Primărie, eu cred că drumul era să revină la starea inițială, deoarece practic apa și distruge drumurile în R. Moldova”, concluzionează Victor Gori.

Unul dintre cele mai recente drumuri construite în cadrul programului „Drumuri bune pentru toți” a fost asfaltat la mijlocul lunii octombrie, în satul Dancu, raionul Hîncești. La scurt timp, acesta a picat testul primei ploii. „Nu-i făcut bun deloc. Eu vă spun, nu pricep, nu-s specialist, dar uitați-vă cum stau straturile, scurgere nu-i. Duceți-vă și filmați acolo cum a curs apa, a luat toată piatra. L-a mâlit deja, aseară a fost ploaie și deja s-a mâlit toată porțiunea”, spune Ludmila Chitic, consilieră locală în Dancu, în timp ce ne arată drumul proaspăt reparat. „Drumu-i pus de două zile și uitați-vă... După prima ploaie, care a fost astă noapte, el se duce la vale. Eu nu mai spun ce o să fie după primul îngheț mai bun. Deja el e într-o stare proastă. Drum care are două zile... 48 de ore. Numai l-au pus. Drumuri bune pentru toți, da? Nu știu, poate fac undeva, poate la nord. La noi – nu”, se arată indignat Ștefan, un alt locuitor al satului, revenit recent din străinătate, acolo unde muncește.

Vitalie Cecan, reprezentantul firmei care a construit drumul, „Autocaravan” SRL, admite că în lipsa unor scurgeri drumul nu va rezista mult, iar primarul dă asigurări că acestea vor fi construite. „Dacă autoritățile locale n-o să dirijeze apa din partea de la deal, drumul acesta n-o să aibă succes. O să fie înnoroit permanent. Ei trebuie să prindă apa asta, s-o direcționeze prin scurgeri betonate, dar din păcate asta nu-i la noi în proiect”, spune Vitalie Cecan. Specialistul afirmă că nici în „cartea tehnică” nu a fost prevăzută construcția canalelor de scurgere a apei de ploaie. „Nu-i prevăzut în proiect. Nu-i nici în cartea tehnică. Acolo este un volum mare de apă. Trebuia de luat în calcul direcționarea acestei ape. Dacă ar fi fost apa direcționată nu ar fi fost mâlit și nu ar fi fost ceea ce ați văzut dvstră astăzi la fața locului”, precizează Vitalie Cecan.

„N-a început să cedeze. După ploaia de ieri s-a spălat. El nu-i dat în exploatare. Oamenii au să înlăture, au pietriș, au tehnică aici. Nu semnăm până nu se face drumul de calitate. El nu are scurgere azi, dar noi o să-i facem „chiuveți” din beton până-n vale. Asta-i obligațiunea noastră. Ei nu fac, ei nici poduri nu construiesc”, spune primarul de Dancu, Vladimir Pretuleac.

„DRUM BUN PENTRU... PRIMAR”

Anul acesta, tot în programul „Drumuri bune”, la Dancu a fost asfaltat și un alt drum – cel care duce spre strada primarului. Deși niciuna dintre deciziile consiliului local nu prevedea ca asfaltul să ajungă chiar până la poarta primarului, ci doar în direcția opusă, acesta a decis singur prelungirea drumului spre propria casă. El a fost și cel care a desenat schema de reabilitare a drumului, fapt pe care l-a recunoscut: „El (antreprenorul, n.r.) mi-a spus: «ce facem, că aici la biserică nu putem face, ce să facem cu acești 50 de metri?». Eu i-am spus: «fă-i în dreapta, care-i problema?»”. **ZdG:** „Fă la mine”. „Nu fă la mine, fă la tine. Îi drum obștesc, nu-i drumul lui Pretuleac sau îi drumul lui cum ți-i familia matală. Cum sunt toate drumurile, așa și acela e obștesc... Totuși, și eu am mașină, și eu plătesc impozite, așa că mare învinuire nu-i. Și vă mai spun ceva: la primar vine și președintele țării, iată a fost Igor Nicolaevici (Igor Dodon, n.r.). A fost când am dat fabrica în exploatare, avem acolo care face cașcaval

o fabrică...”. **ZdG:** „Păi îl primiți acasă? Nu-l primiți la Primărie?” „Pe toți îi invit la mine acasă la o cafea. Am o „bisetcă” (foișor, n.r.), o terasă, și-i invit la o cafea ori o zeamă acolo, ce servește omul”.

2/3 DIN DRUMURILE BUNE SUNT DIN PIETRIȘ. TOATE SUNT FĂRĂ PROIECT, CANALE DE SCURGERE SAU BORDURI

În acest an, în programul „Drumuri bune pentru toți” autoritățile au anunțat reabilitarea a 906,8 km de drumuri. Dintre aceștia, 298,7 km sunt din asfalt, iar majoritatea, 608,1 km, din pietriș, proporția păstrându-se, la fel ca și anii precedenți, când $\frac{2}{3}$ din lucrări erau la drumuri din pietriș. În 2020, pentru executarea lucrărilor, din bugetul de stat au fost alocate 1,12 miliarde de lei.

Atunci când prezintă datele statistice, autoritățile nu spun însă că în multe localități programul nu a schimbat esențial în bine viața oamenilor. Până ajung să calce pe cei 100 de metri de asfalt, oamenii sunt nevoiți să treacă prin noroiul care acoperă majoritatea drumurilor din sate. Un astfel de exemplu este satul Cărpineanca din comuna Sărata Galbenă, raionul Hîncești, unde au fost asfaltați 200 de metri de drum, la o margine de sat. Oamenii de acolo nu înțeleg rostul acestui pic de asfalt. „Mă umflă răsul. De unde suficient? Copiii ies în glod. Nici eu nu înțeleg rostul. În Valea Florii tot așa. În satul vecin, Brătianovca, tot așa”, spune o locuitoare a satului, care crede că banii au fost cheltuiți fără folos, iar viața celor trei sate nu s-a schimbat deloc după implementarea programului „drumuri bune”.

Valea Florii și Brătianovca, unde au fost asfaltați 140, respectiv 172 de metri de drum, sunt alte două localități din comuna Sărata Galbenă care au contribuit la obținerea impresionantă cifre de „peste 1200 de localități” despre care autoritățile spun că au ajuns să se bucure de drumuri bune. „Bine. Dar decât nimic? În 30 de ani de când suntem independenți nu s-a făcut un metru pătrat de asfalt în localitățile celea. Și dacă le-a fost alocat un pic de bani... și ei s-au bucurat un pic de asfalt, că au și ei în localitatea lor un pic de drum asfaltat”, spune Mihail Lozovoi, primarul comunei Sărata Galbenă. El susține că nu ajungeau bani pentru a repara mai mulți metri de drum, dar nici nu putea permite ca într-un sat din comuna pe care o administrează să pună asfalt, iar în altul nu, pentru a nu supăra oamenii.

„POLITICIENII AU VĂZUT CĂ POT SĂ-L FOLOSEASCĂ CU TENTĂ ELECTORALĂ”

Programul „Drumuri Bune pentru Moldova”, rebotezat acum în „Drumuri bune pentru toți”, este implementat la nivelul întregii țări de către Administrația de Stat a Drumurilor (ASD). Instituția este cea care gestionează banii și organizează licitații pentru executarea lucrărilor. În aceste procese nu sunt antrenate autoritățile locale, care doar decid porțiunile de drum care să fie reabilitate, iar ulterior, primesc drumul în gestiune. Deși programul „Drumuri bune” este asociat cu numele lui Vlad Plahotniuc și al Partidului Democrat, Ion Druceș, unul dintre conducătorii ASD, susține că ideea lansării proiectului aparține specialiștilor din cadrul ASD, întreg programul fiind demarat, prin elaborarea unor studii, cu suportul partenerilor externi, încă în 2015. „Nu-i corect... Orice idee care apărea, argumentată de specialiști, era preluată și pusă, băgată pe gât acolo. Nu mai este așa. Ei au văzut că pot să-l folosească cu tentă electorală și de aici a apărut. Dar ideea a fost, iată, de la partenerii noștri externi”.

Șeful adjunct al ASD afirmă că deși există drumuri reabilitate în cadrul proiectului care deja s-au stricat, din bugetul de stat nu ar fi fost cheltuiți bani pentru reparația lor, pentru că majoritatea dintre drumurile care au avut nevoie de lucrări suplimentare erau sub garanția de un an, astfel că antreprenorii ar fi efectuat lucrările din sursele proprii. „În toate cazurile când apar neconformități, înainte de a returna garanția de bună execuție, toate obiectivele reparate sunt examinate din nou și primesc acceptul nostru, nu numai confirmarea primarului și a responsabilului tehnic”, susține Ion Druceș.

Șeful adjunct al ASD admite că, după ce perioada de un an va expira, autoritățile publice locale vor trebui să găsească resurse financiare pentru a întreține drumurile. „Orice drum local, orice stradă, după trecerea perioadei de garanție, el poate fi întreținut și reparat din sursele alocate primăriilor. Dacă apar niște gropi sau un drum în variată albă necesită profilare... știți, după tehnologie, profilarea drumurilor cu acoperire în piatră spartă, este necesar de a fi efectuată după fiecare ploaie, dar nu mai rar decât o dată la patru luni. Primăria e obligată să nu stea să aștepte că au trecut

3-4 ani, are un drum în variantă albă (din pietriș, n.r) și zice uite, l-au făcut rău. El este obligat ca banii respectivi să-i cheltuiască pentru a întreține, a menține în bună stare drumul reparat în așa fază”, menționează oficialul, care crede că faptul că unele porțiuni de drum cedează nu reprezintă altceva decât un proces firesc. „Dvs. cumpărați o mașină. Ce, îi turnați numai benzină ori mai aveți grijă să-i mai faceți revizie tehnică, să-i schimbați niște anvelope, uleiul? De ce vorbiți despre drumuri așa? Drumurile sunt un organism care necesită a fi întreținut”.

„ÎN CAZUL ĂSTA N-AVEAM MIILE ASTEA DE KM REPARAȚI DE DRUM EXISTENTE”

Șeful adjunct al ASD afirmă că drumurile din programele „Drumuri bune” nu au prevăzute canale de scurgere și borduri pentru că astfel de lucrări ar fi fost mult mai costisitoare și ar fi necesitat un timp mult mai îndelungat de lucru. „Trecem în altă fază de numire a lucrărilor. Lucrările respective deja nu se mai numesc lucrări de reparație periodică, sunt lucrări de reparație capitală. Ele necesită lucrări de proiectare în primul an, execuție și niște costuri de zece ori mai mari decât cele care se execută acum”, afirmă șeful adjunct al ASD. El îndeamnă autoritățile publice locale să instaleze borduri și să construiască sisteme de drenaj din banii alocați anual pentru întreținerea drumurilor. „În cazul ăsta n-aveam miile astea de km de drum reparați existenți acum. Primăriile care solicită să le fie executate lucrările după un proiect pe care l-au elaborat, ele se execută. Dar dacă cineva stă acolo și așteaptă să-i facă capital, așa, ca la carte, cu intrări în curți, cu poduri/podețe, asta deja e alt tip de lucrare, nu se încadrează în «Drumuri Bune»”, mai spune Ion Druceș.

Responsabilul din cadrul ASD afirmă că, în practic toate cazurile, decizia despre reparația unui drum și felul în care acesta va fi reparat, cu asfalt sau pietriș, aparține autorităților publice locale, iar responsabilii tehnici din cadrul ASD nu pot interveni, chiar dacă știu că acel drum nu va avea viață lungă. „În toate cazurile, pentru noi, decizia Consiliului Local este ultima, este lege, este baza”. El admite că ASD nu poate interveni, chiar dacă la nivel local se decide să se repare strada pe care locuiește primarul sau consilierii. „Dacă toți consilierii

trăiesc pe o stradă și decid, votează pentru reparația ei, procesul o să aibă loc. Nimeni nu-l neglijează. Decizia Consiliului Local este lege pentru noi”, afirmă oficialul.

Reprezentantul ASD admite că, pe viitor, drumurile trebuie să fie reparate în baza unor proiecte și doar după ce autoritățile publice locale vor întocmi planurile urbanistice ale satelor. „Încă un an-doi și nu o să avem drumuri care să necesite a fi reparate periodic, dar numai necesități de intervenție capitală. Ar fi normal ca acum deja, de anul acesta, în toate programele să fie scoasă o sumă anumită la primărie, de 100 de mii de lei, pentru efectuarea proiectelor, unde să includă toate necesitățile pe care le solicită ei. Atunci să apară că doi ani proiectăm, iar al treilea an să lucrăm numai după proiect. Totodată, în perioada asta să fie aprobate toate planurile urbanistice generale, unde să fie clar că nu-i legat de un primar sau de niște consilieri, dar de necesitățile stringente ale localității, și iată aici trebuie de reparat anul acesta, acesta anul viitor...”, a precizat Ion Drucec.

Varianta video a investigației o puteți găsi scanând acest semn:

SPITALUL NEGLIJENȚEI LOR

FELICIA CREȚU,

PROIECTUL MEDIA „CU SENS”, 12 octombrie 2020

Odată cu izbucnirea pandemiei de Covid-19 în Moldova, spitalele au devenit neîncăpătoare. În tot acest timp, la circa 40 de km de Chișinău, peste 200 de paturi noi de spital stau neatînse. Ele se află în blocul nr. 2 al Spitalului din Vorniceni pentru bolnavii de tuberculoză. Deși încă în noiembrie 2014, însuși ministrul Sănătății a participat la inaugurarea a acestuia, niciun pacient nu i-a pășit de atunci pragul.

Peste 80 de milioane de lei au fost deja cheltuite pentru lucrările de reparație și modernizare. De câte alte milioane mai e nevoie pentru ca blocul nr.2 să primească pacienți nu știm deocamdată. Cert e că niciun funcționar de la minister nu a fost tras la răspundere pentru proasta gestionare a banului public. Iar compania, care s-a angajat să facă o mare parte din lucrări, a declarat faliment.

Sigiliul de hârtie de la ușa blocului nr. 2 al Spitalului din Vorniceni a fost rupt special pentru echipa noastră de filmare. Ne face turul saloanelor pustii vicedirectoarea instituției, Aliona Turovșchii. „Noi am scos saltelele, ca să le păstrăm de soare”, ne spune vicedirectoarea, arătând spre două saltele sprijinite de pereții din hol, chiar la intrarea în salon. În camera cu două paturi este o masă cu scaune. Are și propria cameră de baie.

În acest bloc, sunt peste 100 de astfel de saloane. Toate sunt echipate cu sisteme de ventilare care blochează răspândirea infecției – o raritate pentru spitalele din Moldova. Prin urmare, aici pot fi tratați simultan circa 240 de pacienți cu probleme respiratorii. Însă, aceste ventilatoare nu au fost pornite vreodată.

În spitalul fără pacienți, cândva renovat, cu pardoseală nouă și pereți frumos vopsiți, se simte delăsarea. Pe pereți pot fi văzute crăpături, iar în unele locuri tencuială stă să cadă. „Clădirea s-a așezat și deja, iată, mici neconformități au apărut”, explică vicedirectoarea. De reparații moderne au beneficiat nu doar saloanele pacienților, dar și birourile medicilor, și camerele de odihnă pentru personalul medical. S-au cumpărat până și televizoare, frigider. Mai mult chiar, a fost rezervat un spațiu pentru amenajarea unei frizerii.

Aparent, s-a lucrat la milimetru. Fiecare detaliu pare să fi fost pus la punct, mai puțin, însă, unul – ce apă vor bea pacienții?

INVESTIȚII DE MILIOANE, ÎN VAN

Spitalul din Vorniceni este cea mai veche instituție pentru tratarea tuberculozei din Republica Moldova. Despre modernizarea lui, de fapt, a celor două blocuri de tratament, destinate pacienților bolnavi de tuberculoză, s-a vorbit pentru prima dată acum 15 ani. Mai exact, în 2005, atunci când numărul cazurilor de tuberculoză a atins un nou record, înregistrând o creștere de trei ori față de anii '90. Prin urmare, renovarea instituției a devenit o prioritate a guvernării de atunci, în frunte cu președintele Vladimir Voronin.

Dacă primul bloc al spitalului a fost dat în exploatare în 2008, cel de-al doilea stă deocamdată închis, deși se vede că a fost renovat. De lucrări s-a ocupat SA „Monolit”, o firmă de top pe vremuri. Pe aici s-au perindat, de-a lungul anilor, actualul deputat socialist, Petru Burduja, dar și Sergiu Pușcuța, actualul Ministru al Finanțelor.

Pentru 67 de milioane de lei, compania a acceptat în 2008 să renoveze blocul nr. 2 al spitalului într-un termen record, de doar nouă luni. Un angajament mult prea ambițios, recunoaște astăzi fostul director tehnic al firmei, Vasile Ungurean: „Eu cred că nu era real, dar mă rog. Ce gânduri aveau ei atunci, de unde eu să știu?”

Nouă luni s-au transformat în... șase ani. De ce? Ne explică Silvia Volosatîi, fosta șefă a secției responsabile de investiții și administrarea proprietății publice la Ministerul Sănătății. Volosatîi a deținut această funcție în perioada 2012-2015 și, respectiv, avea sarcina de a supraveghea buna desfășurare a lucrărilor.

„Un impediment foarte mare în realizarea proiectului propriu-zis pentru întregul spital, pentru întreg complexul spitalicesc, era finanțarea etapizată. Se făceau investiții în cantități mici pe an. Deci, se stopau lucrările, se începea a două etapă de finanțare și tot așa, din an în an”, declară fosta funcționară de la Ministerul Sănătății.

AFACERI CU STATUL, BAZATE „PE ÎNCREDERE”

Lipsa banilor, însă, nu a fost singura problemă. Pe când lucrările de renovare erau pe ultima sută de metri, singura sursă de apă potabilă, care provine dintr-un izvor subteran, a început să sece. „A

început să asigure doar undeva 40%-50% din apa potabilă”, susține Silvia Volosatîi.

Deoarece debitul izvorului a scăzut, principala sursă de apă a rămas o sondă arteziană din preajmă. Pentru că apa din sondă nu era bună pentru consum, s-a decis instalarea unui sistem de filtrare. Responsabilii de la minister au încredințat și instalarea acestei stații de purificare, neprevăzută inițial în contract, tot firmei „Monolit”, asumându-și, astfel, cheltuieli suplimentare, fără să treacă printr-un proces de achiziții publice.

Silvia Volosatîi, fosta șefă a Secției investiții și administrarea proprietății publice de la Ministerul Sănătății, ne-a explicat că nu era nevoie să fie organizată o licitație publică, deoarece contractul ar fi fost depășit doar cu circa 50 de mii de lei.

Sistemul de purificare a apei a fost instalat, însă, fără ca vreuna dintre părți să se asigure că există și un document. În cazul dat, un acord adițional la contract, care să legalizeze costurile suplimentare. Am vrut să aflăm de ce s-a ales această cale de la directorul de atunci al firmei „Monolit”, Petru Burduja, în prezent deputat socialist. Burduja a fost director general al firmei până la finalul anului 2014. „Urma, după 2014, din câte țin eu minte, să fie făcute modificări de proiect, aprobate de minister. Eu nu mai cunosc cu ce s-a terminat proiectul acesta”, ne-a răspuns deputatul.

Fostul director tehnic al firmei, însă, are o explicație. Spune că nu au semnat acte pentru că... s-a mers „pe încredere” și că Silvia Volosatîi este cea care i-a dat undă verde să înceapă lucrările. Mai exact, fosta funcționară de la Ministerul Sănătății i-ar fi dat asigurări, verbal, că se vor găsi resurse financiare pentru a plăti costurile suplimentare ce vor depăși suma contractului.

Pe de altă parte, Silvia Volosatîi pasează responsabilitatea spre antreprenorul general. „A făcut-o în avans și și-a asumat acest lucru, pentru ca să nu fie stopată punerea în funcție a acestui obiectiv, pentru că ministerul nu a avut bani și nu a putut atunci să transfere acești bani. Ei trebuiau cumva legalizați și solicitați din partea Ministerului de Finanțe, ca procedură”, a fost explicația fostei funcționare responsabilă de renovarea spitalului.

De o altă părere este Vasile Draguțan, responsabilul tehnic, numit de Ministerul Sănătății să monitorizeze lucrările. El recunoaște

că nu s-a respectat, de fapt, procedura legală. „Lucrările au fost făcute nelegitim. Ei nu trebuiau să se apuce și să facă. Trebuia bază legală. Trebuia de făcut din nou licitație”, ne-a spus Draguțan.

INAUGURARE DE FAȚADĂ ÎN AN ELECTORAL

Se întâmpla la sfârșitul anului 2014, pe ultima sută de metri a mandatului ministrului Sănătății de atunci, Andrei Usatîi, cunoscut la acea vreme și datorită problemelor de integritate și dosarelor de corupție în care era vizat. Pe 26 noiembrie 2014, cu doar patru zile până la alegerile parlamentare, ministrul a inaugurat formal deschiderea blocului nr. 2, deși clădirea încă nu era dată în exploatare. Pe rețelele de socializare, unde a lăudat inaugurarea, Andrei Usatîi și-a încheiat postarea cu îndemnul „Votați PLDM!”

La scurt timp, a venit și nota de plată către Ministerul Sănătății, cu aproape 800 mii de lei mai mult decât valoarea contractului inițial. Planurile firmei „Monolit” de a-și încasa banii au fost date peste cap. Funcționara cu care își coordonau activitatea, Silvia Volosatîi, a plecat la scurt timp din funcție, în timp ce era anchetată de procurorii anticorupție pentru fals în declarația de avere. Iar cei care au preluat conducerea ministerului în următorii ani spun că nu au avut de ce să onoreze aceste pretenții financiare. Printre ei este și Aliona Serbulenco, care a ocupat funcția de viceministră a Sănătății din 2015 până în 2019.

„La momentul când am aflat că sunt pusă de către ministru în fruntea unui grup care trebuia să facă achizițiile, eu aflu că, de fapt, lucrările au fost făcute și urma ca eu să fac achiziții pe lucrările care deja au fost făcute. Cel puțin, în contabilitatea Ministerului Sănătății nu era nicio datorie din partea Ministerului Sănătății către «Monolit»”, a declarat fosta viceministră a Sănătății.

Motivând că nu a primit banii de la minister, „Monolit” nu și-a plătit subcontractantul, care, de fapt, a instalat sistemul de filtrare al apei. E vorba de firma „Aquasystems” cu care avea semnat un contract de 1,9 milioane de lei. „«Monolit-ul» nu ne-a plătit jumătate din contract. Am rămas fără casă, am rămas fără business. Nici nu vreau să aud de dâșii. Au fost niște oameni care și-au făcut interesele lor și și-au bătut joc de mine”, ne-a spus Constantin Lungu, fostul director al firmei „Aquasystems”.

„Ce să-i faci? Așa s-a întâmplat. Iese că, din păcate, nu că i-am păcălit, dar s-a primit nu frumos, pentru că eu nu aveam sursă de finanțare”, a fost replica lui Vasile Ungurean, fostul director tehnic al firmei „Monolit”.

5 ANI, 7 MINIȘTRI ȘI NICIO SOLUȚIE

În consecință, de la ideea de a crea un spital modern la Vorniceni s-a ajuns la un caz adus până la absurd. În ultimii cinci ani nu s-a făcut practic nimic. Mai mult chiar, acum doi ani, „Monolit” SA a intrat în proces de insolabilitate. Sergiu Guțu se ocupă de lichidarea societății și ne spune că: „În procesul de insolabilitate, Ministerul Sănătății și Institutul, deci, nu prea manifestă o poziție activă, un interes. Ei vin și spun «noi nu știm ce să facem cu situația dată». Dacă voi nu știți, eu de unde să știu? Deci nimeni acțiune în instanță nu a întocmit. Au acceptat situația care este la moment.”

Din 2015 până în prezent, la Minister s-au perindat șapte miniștri. Niciunul dintre ei nu a reușit să ducă la capăt darea în exploatare a spitalului. Ruxanda Glavan, care l-a succedat pe Andrei Usatîi la cârma Ministerului Sănătății, din 2015 până în 2017, susține că problema depășea competențele ministerului, prin urmare, instituția, pur și simplu, nu avea capacitatea să o rezolve. O altă ministru a Sănătății, Ala Nemerenco, care a avut un mandat de câteva luni în 2019, este de părere că intrarea companiei de construcții în insolvență nu a permis Ministerului Sănătății să-și revendice investiția.

Nici fostul director al firmei, Petru Burduja, ajuns între timp deputat, nu s-a preocupat de soarta spitalului. „M-ați luat prin surprindere. Eu credeam că el lucrează”, răspunde deputatul la întrebarea dacă, din funcția de deputat, a încercat să găsească vreo soluție.

După ani de nepăsare și milioane aruncate în vânt, actuala conducere a Ministerului Sănătății dă semne că ar vrea să ducă la bun sfârșit proiectul. Un expert urmează să spună ce lucrări mai rămân de făcut pentru ca blocul nr. 2 al spitalului să poată primi pacienți. „La momentul actual se efectuează proiectarea și se determină devizul de cheltuieli”, ne-a informat Viorica Dumbrăveanu, actuala Ministru a Sănătății. Aceasta a ținut să precizeze, însă, că procesul va lua timp, iar „lucrările, cu regret, nu pot fi realizate de urgență”.

Expertul va calcula și câte alte milioane vor mai fi scoase din buzunarul statului pentru lucrările suplimentare. Deși verdictul îl vom ști, în cel mai bun caz, anul viitor, președintele Igor Dodon se aruncă deja în promisiuni cu șase zerouri. „Am înțeles că este nevoie de circa 3 milioane de lei. Eu cred că noi aceste mijloace trebuie să le găsim. O să pregătim o scrisoare chiar mâine domnului prim-ministru să găsească bani din fondul de rezervă și să ne mișcăm înainte”, a declarat Igor Dodon în fața câtorva lucrători medicali și a conducerii Spitalului Vorniceni pe 23 iulie 2020, atunci când a vizitat instituția.

Varianta video a investigației o puteți găsi scanând acest semn:

CHIȘINĂU ARENA.

NOTA DE PLATĂ

ANATOLIE EȘANU,
VICTOR MOȘNEAG
ZIARUL DE GARDĂ, 4 septembrie 2020

Complexul sportiv „Chișinău Arena” urma să devină funcțional în luna octombrie 2019, exact la un an de la începerea lucrărilor, însă nici acum, în septembrie 2020, nu poate fi dat în exploatare, deși construcția a fost finalizată, iar echipamentele – instalate. Inițial, s-a constatat că arena polivalentă nu putea fi conectată la rețelele de alimentare cu gaze, apă și canalizare, apoi – că nu era racordată la rețelele electrice. În mai 2019, printr-un prim acord adițional, statul s-a anagajat să achite în plus 1,5 milioane de euro pentru ca „Chișinău Arena” să aibă acces la apeduct și canalizare. Ulterior, au apărut alte probleme care nu au fost luate în calcul la etapa inițierii proiectului, iar acum, pentru a fi rezolvate, e nevoie de investiții suplimentare: către arenă nu sunt construite drumuri de acces, iar unele terenuri pe unde urmează ca acestea să fie făcute sunt în proprietate privată. Pentru construcția drumurilor către complex și pentru exproprierea proprietarilor de terenuri din imediata apropiere sunt necesare hotărâri de Guvern și voturi în Parlament, care ar urma să majoreze aportul statului în acest proiect „social” cu alte peste 3 milioane de euro. Astfel, suma inițială indicată în contractul de parteneriat public-privat pe care statul trebuie să o ramburseze, de 43 de milioane de euro, urmează să crească, în final, cu peste 5 milioane de euro.

Statul a achitat, până acum, pentru proiectul „Chișinău Arena”, 11,5 milioane de euro. 10 milioane de euro au fost plătite pe parcursul anilor 2018-2019, când complexul s-a construit, iar 1,5 milioane de euro au fost transferate partenerului privat în luna iulie 2020, ca parte a ratei din Contractul de Parteneriat Public-Privat (CPPP),¹ **semnat în august 2018 de către R. Moldova și „SAM Investment Company”, fondată la Chișinău de compania turcă „Summa”, care a ridicat complexul.** Până la finele anului 2020, autoritățile trebuie să plătească alte 1,5 milioane de euro, iar pentru a nu pierde complexul sportiv, procedura se va repeta în următorii 11 ani, când statul ar trebui, într-un final, să răscumpere investiția efectuată de partenerul turc.

BANI ÎN PLUS ȘI UN NOU TERMEN PENTRU DAREA ÎN EXPLOATARE

„Chișinău Arena” urma să fie dată în exploatare în octombrie 2019, dar, pentru că acest lucru nu s-a întâmplat, în februarie 2020, după o vizită a președintelui Igor Dodon la complex, a fost anunțată o nouă dată – 1 mai 2020. Oficial, pandemia a stricat planurile autorităților. Complexul sportiv nu a fost dat în exploatare nici în luna mai.

Într-un răspuns oficial primit de ZdG de la Agenția Proprietății Publice (APP) se menționează că darea în exploatare este planificată pentru lunile octombrie-noiembrie 2020. În același răspuns se precizează că lucrările de construcție asumate de către partenerul privat, firma „SAM Investment Company”, au fost executate în conformitate cu prevederile contractului, în proporție de 100%, la 24 decembrie 2019 fiind recepționat certificatul de finalizare substanțială a lucrărilor.

APP informează că, prin CPPP din august 2018, partenerul public, adică statul, urma să asigure conectarea arenei polivalente la rețelele edilitare, inclusiv la căile de acces, doar că, *„în contextul situației pandemice și declarării stării de urgență, partenerul public a fost în imposibilitate efectivă de a executa lucrările suplimentare de conectare a arenei polivalente la toate rețelele edilitare, inclusiv construcția căilor de acces”*.

Reprezentanții APP fac referire la o hotărâre a Guvernului Filip din 29 mai 2019 prin care a fost aprobat proiectul unui acord adițional la CPPP din august 2018, iar lucrările de conectare a arenei la rețelele edilitare erau preluate de către partenerul privat în contul achitării de către stat, în rate, a 1,5 milioane de euro. APP nu spune însă nimic despre un proiect de hotărâre de Guvern, despre care ZdG a aflat. Acesta prevede că statul își asumă să achite, în rate, suplimentar față de contractul de bază, încă 2,8 milioane de euro pentru construcția căilor de acces spre complexul sportiv.

PRIMUL ACORD ADIȚIONAL: 1,5 MILIOANE DE EURO PENTRU REȚELELE EDILITARE

Necesitatea unui prim acord adițional a apărut după ce autoritățile au constatat că pentru darea în exploatare a arenei polivalente de interes național, *„aceasta trebuie să fie conectată la toate rețelele edilitare necesare pentru operarea normală”, iar „în corespundere cu prevederile contractului, partenerul privat are obligația de a proiecta, construi și amenaja toate rețelele edilitare doar în perimetrul terenului de 10 ha, destinat pentru construcția arenei polivalente de interes național”*. Tot atunci, autoritățile au descoperit că nu dețin resurse necesare disponibile *„pentru a proiecta, construi și amenaja, de sine stătător și până la darea în exploatare a arenei polivalente, rețelele de apă și canalizare din afara terenului*

de 10 ha, destinat pentru construcția arenei polivalente de interes național, precum și conectarea acestora la rețelele de apă și canalizare construite de către partenerul privat”. Hotărârea de Guvern care prevedea încheierea primului acord adițional a fost aprobată la ședința Executivului Filip din 29 mai 2019. Doar prin intermediul ei costul proiectului „Chișinău Arena” creștea de la 43 la 44,52 milioane de euro, bani care urmează să fie rambursați de către stat în următorii 11 ani, suma adăugându-se la plățile anuale indicate în contractul de bază.

AL DOILEA ACORD ADIȚIONAL, ÎNCĂ NEAPROBAT: 2,8 MILIOANE DE EURO PENTRU CĂI DE ACCES

În răspunsul pregătit pentru ZdG, APP nu menționează nici despre faptul că arena polivalentă, pentru a fi dată în exploatare, are nevoie de căi de acces. Pentru asta **se pregătește un alt acord adițional, în valoare de 2,8 milioane de euro** (55 milioane de lei). Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI), în baza propunerilor Comisiei de Monitorizare a Parteneriatului Public-Privat. Inițial, CPPP din 24 august 2018 prevedea obligațiile companiei turce de a proiecta, construi și dota arena polivalentă doar în limitele lotului de 10 ha, iar elementele indispensabile pentru funcționalitatea sa, cum ar fi construirea căilor de acces al transportului privat și public către și de la obiect, dar și accesul pietonal, au rămas în sarcina statului.

„Asemenea obiecte de infrastructură socio-culturală necesită încadrarea în centură și existența căilor de acces pe cel puțin două direcții. În cazul „Chișinău Arena” – pe direcția Chișinău-Orhei și str. Bucovina. Valoarea totală a investițiilor, inclusiv a cheltuielilor suportate de partenerul privat și a ratei de rambursare pentru o perioadă de 11 ani constituind suma de 2.816.512,00 euro, fără TVA, va fi inclusă în costul total al contractului”, se menționează în motivarea proiectului hotărârii de Guvern obținut de ZdG.

Proiectul a fost consultat inclusiv cu factori de decizie din Guvern și Primăria mun. Chișinău, fiind stabilit conceptul de conectare a obiectului la rețeaua de drumuri publice naționale și locale în două etape. În același document se menționează că, din str. Bucovina, accesul către complex va cuprinde o stație pentru transport public, acces pietonal, acces pentru transport privat, de urgență și tehnic.

ZdG a solicitat de la MEI informații suplimentare despre proiect, inclusiv data când acesta va fi propus Guvernului spre aprobare. Instituția ne-a răspuns la alte întrebări, dar a evitat să ofere un răspuns cu referire la acest acord adițional.

O NOUĂ PROBLEMĂ: TERENURILE PE CARE TREBUIE SĂ FIE CONSTRUIT UN DRUM DE ACCES – PROPRIETATE PRIVATĂ

Cele 2,8 milioane de euro necesare pentru construcția drumurilor de acces spre „Chișinău Arena” nu sunt singurele cheltuieli suplimentare necesare pentru ca arena să poată fi dată în exploatare. Drumurile de acces spre complex din strada Bucovina nu pot fi făcute deocamdată, deoarece ele ar trebui construite pe câteva terenuri private. **Această problemă nu a fost luată în calcul la faza inițială a proiectului, acum fiind nevoie de noi alocări de la buget**, care trebuie aprobate de Guvern și Parlament.

Autoritățile au început să caute soluții abia în martie 2019, când complexul era deja în construcție de jumătate de an. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC), condus atunci de Monica Babuc, a propus constituirea „Comisiei de cercetare prealabilă pentru declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție, amenajare și acces la complexul arenei polivalente de interes național”, din care făceau parte funcționari din mai multe ministere și instituții de stat.

Ulterior, în aprilie 2019, în baza propunerii Comisiei, MECC a elaborat un proiect de hotărâre de guvern² prin care 17 terenuri adiacente arenei și 3 clădiri deveneau obiecte ale exproprierii. *„Plata despăgubirilor pentru exproprierea bunurilor imobile (terenurilor și clădirilor) menționate se va efectua de către Guvern din mijloacele de la bugetul de stat”,* se spunea în textul proiectului, fără a fi însă menționată valoarea despăgubirilor. Proiectul însă nu a mai ajuns să fie aprobat.

STATUL TREBUIE SĂ CUMPERE 23 DE TERENURI ȘI CÂTEVA CLĂDIRI DE LÂNGĂ „CHIȘINĂU ARENA”

În iunie 2019, după plecarea democraților de la putere, noul guvern a decis trecerea SRL „Arena Națională” din administrarea MECC

în administrarea APP, subordonată MEI. Peste câteva luni, subiectul exproprierii a revenit pe agenda Guvernului, de această dată autorul proiectului fiind MEI. În noul proiect³, la propunerea Primăriei mun. Chișinău, în lista bunurilor imobile care urmau a fi supuse exproprierii au fost adăugate cinci terenuri, amplasate de cealaltă parte a străzii Bucovina. Primăria menționa că aceste terenuri „sunt necesare pentru proiectarea și construcția rețelelor inginerești pentru obiectivul Arena Polivalentă”. Autorul proiectului menționa că „prețul normativ al terenurilor propuse spre expropriere, calculat conform prevederilor Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, constituie cca 2 milioane lei”. În proiect nu a fost însă indicat și prețul de piață al terenurilor, cu o suprafață cumulată de aproximativ 2 ha. Calculul ZdG arată că doar valoarea cadastrală a tuturor celor 23 de terenuri depășește suma de 5,4 milioane lei, în timp ce valoarea cadastrală a clădirilor de pe acestea este estimată la peste 6,5 milioane lei. Prețul de piață al acestor bunuri pe care statul trebuie să le cumpere este însă de câteva ori mai mare.

PROPRIETARUL UNUI TEREN: „PRACTIC AM FOST EXPROPRIAȚI, FĂRĂ O PROCEDURĂ LEGALĂ PREALABILĂ”

Proiectul hotărârii prin care se declanșa procesul de evaluare și expropriere nu a mai ajuns să fie propus Guvernului spre aprobare. După ce Guvernul Sandu a căzut, subiectul a dispărut de pe agenda publică. **La o solicitare a ZdG**, MEI informează că „proiectul hotărârii de Guvern elaborat de MEI a fost supus avizării repetate de către autoritățile publice centrale cointeresate și actualmente se află la etapa definitivării, conform obiectivelor și propunerilor înaintate. După definitivarea proiectului, va fi prezentat pentru examinare și aprobare Guvernului, în modul stabilit”.

ZdG a discutat cu mai mulți proprietari ai terenurilor din vecinătatea arenei. Unii dintre ei ne-au spus, sub protecția anonimatului, că în perioada guvernării democraților, au fost supuși presiunilor pentru a renunța la bunurile pe care le dețin, fără a pretinde să primească vreo despăgubire, iar alții, deși spun că nu au fost presați în vreun fel, afirmă că nu își pot folosi terenurile așa cum ar fi dorit din cauza incertitudinilor și refuzului autorităților de a le elibera actele permissive de construcție, suferind astfel pierderi.

Mihai Triboi, juristul companiei „Trivent” SRL, proprietara unei parcele de 15 ari de la marginea arenei, pe care, conform proiectului, urmează să fie construit drumul de acces din str. Bucovina, susține că respectivul teren a fost cumpărat de la o persoană fizică în toamna anului 2017, înainte de a apărea în spațiul public ideea construirii unei arene polivalente în acea zonă.

Terenul, afirmă reprezentantul „Trivent”, a fost procurat la prețul de piață din acel moment, aproximativ un milion de lei, sumă indicată în contractul de vânzare-cumpărare. Compania intenționa să construiască acolo o secție de producere a componentelor pentru instalațiile de ventilare, doar că, odată cu lansarea proiectului „Chișinău Arena”, nu a mai putut să-și folosească terenul. „Într-o perioadă de timp nici n-am avut acces la teren. Acesta a fost îngrădit. Faptul dat a fost constatat de către executorul judecătoresc. A fost pus un gard, a fost pusă pază. Chiar dacă nu aparțineau acestora, ne-au îngrădit accesul la terenul nostru. Practic, am fost expropriați, fără o procedură legală prealabilă. Am scris mai multe demersuri atât către SRL „Arena Națională”, cât și către instituțiile publice ca să le solicităm să elibereze terenul de orice imixtiune, fiindcă este ilegal. Pe lângă aceasta, recent am depus o cerere de obținere a certificatului de urbanism. Am primit un refuz absolut contrar prevederilor legale, fiindcă sunt prevederi clare când trebuie să-ți refuze, dar ei au inventat un motiv care nu este prevăzut de lege și pe care, sigur, intenționăm ulterior să-l contestăm. Motivul pe care ei l-au găsit este faptul că terenul nu se află în planul urbanistic general al localității. Asta e o chestiune care nu este prevăzută de lege”, afirmă Mihai Triboi.

„PE DE O PARTE, NE PARE RĂU CĂ ACEȘTI BANI POT FI ÎNCASAȚI DIN BANII PUBLICI, DAR CE SĂ FACEM?”

Reprezentantul companiei care urmează a fi expropriată susține că negocierile cu autoritățile au rămas, de fiecare dată, fără niciun rezultat: „În perioada aceasta am avut norocul, între ghilimele, să negociem cu trei guverne și am văzut diferite abordări, începând cu guvernul Filip, care nu ne-a contactat pe noi, dar noi am început, de fapt, procesul de negociere. Să nu ne fi adresat noi, în general acest proces de imixtiune era să fie mai departe. De fapt, el a și rămas, doar că am fost chemați la niște consultări la care doar ni s-a spus să așteptăm. Ulterior, s-a schimbat altă

guvernare, noi, cu speranțe noi am depus iar demersuri, dar, din păcate, nu s-a schimbat nimic. Mă refer la guvernul Sandu. Tot am fost chemați la negocieri, ni s-a explicat că nu este greșeala lor, că ei fac tot posibilul, dar nu s-a rezolvat nimic. Ulterior, și de guvernul Chicu am fost chemați la negocieri. Practic, aceleași răspunsuri le auzim – să așteptăm că o să fie totul rezolvat”.

Din cauza faptului că nu a putut folosi terenul pentru a construi propria hală de producere, fiind nevoită în acest timp să închirieze spațiul necesar, Compania a suportat daune de peste 15 mii de euro, iar dacă autoritățile nu vor găsi o soluție în timpul apropiat, afirmă Triboi, statul va fi acționat în judecată: „Prejudiciile sunt considerabile. Pe de o parte, ne pare rău că acești bani pot fi încasați din banii publici, dar ce să facem? Activitatea noastră tot contează pentru stat, noi tot achităm salarii oamenilor și avem nevoie de acești bani. Este un prejudiciu pe care noi l-am suportat și pe care trebuie să-l recuperăm”.

„CHIȘINĂU ARENA” ESTE GATA, DAR NU POATE FI DATĂ ÎN EXPLOATARE

Vizual, „Chișinău Arena” este gata. La 24 decembrie 2019 a fost semnat un certificat de finalizare substanțială, act care consemna că lucrările executate conform CPPP au fost revizuite de către responsabilul tehnic și confirmate ca fiind „substanțial finalizate”. Documentul a fost semnat de către Alexandru Rîșcovoi, responsabilul tehnic atestat, și de către Atila Sanci, directorul companiei „Sam Investment Company”.

Ulterior, la începutul anului 2020, a fost constituită Comisia de recepție la terminarea lucrărilor. Aceasta este compusă din peste 20 de persoane care reprezintă diverse instituții de stat. Conform legii, președintele Comisiei a fost desemnat Alexandru Vornicu, primarul comunei Stăuceni, în raza teritorială a căreia se află edificiul. Comisia însă nu s-a întrunit în format complet de câteva luni, inclusiv din cauza pandemiei provocate de Covid-19.

„Ultima ședință a Comisiei pentru darea în exploatare a avut loc în această primăvară, pare-mi-se în luna mai. La acea etapă responsabilii tehnici și responsabilii de construcție ne-au comunicat că obiectivul este pregătit în proporție de 90 și ceva la sută pentru darea în exploatare. O

problemă, ziceau ei, este amenajarea căilor de acces în perimetrul acestui imobil. Am convenit că urmează să finalizeze aceste lucrări și să se documenteze în ceea ce privește viziunea statului de expropriere a agenților economici amplasați în perimetru”, precizează Alexandru Vornicu.

ADMINISTRATOR „ARENA NAȚIONALĂ”: „CATEGORIC, ARENA NU POATE FI FUNCȚIONALĂ, DACĂ NU AVEM ACCES LA OBIECT DIN DOUĂ DIRECȚII”

Și Eduard Calancea, administratorul companiei „Arena Națională” SRL, entitate fondată de APP pentru a gestiona complexul sportiv, afirmă că edificiul este finalizat, conform prevederilor din contractul de bază, doar că nu poate fi dat în exploatare fără cele două drumuri de acces.

„Au fost antamate discuții cu partenerul privat ca să-și asume și aceste investiții, care sunt extrem de necesare pentru obiect. Cunoaștem că sunt niște acte care sunt în proces de elaborare. Desigur că valoarea pe care ați menționat-o dvs. (2,8 milioane de euro, n.r.) include și alte elemente de infrastructură, nu numai drumurile, ci și alte elemente investiționale, mai minore. Din câte cunoaștem, documentele sunt la etapa de finalizare și sperăm că în timpul cel mai apropiat vom avea undă verde, odată cu semnarea actelor, să demarăm lucrările de conectare a arenei la rețeaua de drumuri. Categoric, Arena nu poate fi funcțională, dacă nu avem acces la obiect din două direcții. Este direcția străzii Bucovina și direcția Drumului Național R6”, precizează Eduard Calancea, administratorul „Arena Națională” SRL. Oficialul punctează că problema terenurilor private din imediata vecinătate a complexului sportiv urmează să fie rezolvată de autoritățile statului prin negociere cu proprietarii de terenuri.

„MULTE ELEMENTE ERAU EXTERNALIZATE, CHIAR ȘI CONTABILITATEA”

Eduard Calancea a preluat conducerea „Arena Națională” SRL la începutul lunii septembrie 2019, înlocuind un ex-consilier al fostului președinte al Parlamentului Andrian Candu, Radu Lupan, care a condus compania cu capital de stat din momentul fondării.

Calancea afirmă că, deși oficial, în octombrie 2019, complexul sportiv urma să fie gata pentru a fi dat în exploatare, realitatea pe care a găsit-o la fața locului arăta diferit. Calancea afirmă că fostul administrator i-a predat doar un set mic de documente, fără planuri de activitate sau de dare în exploatare.

„Mi-a predat documentele companiei și atât. Când am întrebat unde este echipa care trebuie să preia obiectul, unde este una-alta, deci...din păcate, la nivel operațional, am găsit un vacuum complet aici. Nu era niciun plan de activitate. Ce am găsit noi era un studiu de fezabilitate inițiat până la inițierea concursului. Era un studiu care conținea câteva elemente bune, dar la nivel de gestiune operațională erau multe lacune. Multe elemente erau externalizate, chiar și contabilitatea”, punctează actualul administrator al „Arena Națională” SRL, care susține că acum compania are plan de activitate, inclusiv unul financiar. Calancea admite însă că, chiar dacă va fi dat în exploatare, complexul sportiv nu va putea genera profit suficient pentru a acoperi ratele anuale către partenerul privat.

„OBIECTUL PUTEA SĂ GENEREZE SUPRA, CA SĂ PUTEM RAMBURSA, ÎN JUR DE 300 DE MII DE EURO ANUAL”

„Există un plan de activitate. Este un buget pe care noi l-am aprobat. Sunt niște linii bugetare pe care noi le-am trasat, destul de optimiste și care noi dorim din tot sufletul să fie realiste, realizate. La momentul actual cifrele arată că nu o să fim în stare să acoperim și plățile către partenerul privat, dar în timpul apropiat cred că o să putem să contribuim și noi ca să scoatem povara aceasta de pe bugetul de stat, cu contribuții din profiturile care vor fi obținute. Nu putem spune că obiectul este în minus la nivel operațional, conform calculelor. O să contribuim și noi, pe măsura posibilităților. Acum îmi este foarte greu, în contextul pandemiei, să spun ceva, dar conform calculelor noastre estimative, obiectul putea să genereze supra, ca să putem rambursa, în jur de 300 de mii de euro anual. 300-400 de mii”, afirmă Eduard Calancea.

Deși în 2018, când a fost semnat CPPP, Guvernul R. Moldova și-a asumat plata a cel puțin 43 de milioane de euro, în contract nu există prevederi clare prin care compania care a construit complexul să justifice banii investiți, astfel că există riscul ca nimeni, niciodată să nu afle exact cât, de fapt, a costat proiectul „Chișinău Arena”.

„Potrivit prevederilor contractului, partenerul privat nu trebuie să prezinte documente foarte stricte, confirmatoare de costuri. Noi cunoaștem că lucrările de bază au fost executate de o companie locală, din grupul Summa, care activează într-un cadru legal absolut normal, în bază de contracte, cu subcontractori și așa mai departe. Toate importurile au fost făcute într-un cadru legal. Concursul care a fost înfăptuit a fost o propunere financiară din partea partenerului privat în valoare de 43 de milioane. El a fost acceptat. Partenerul, cel puțin conform contractului, nu trebuia să dezvăluie profitul lor, elementele de costuri...”, comentează Eduard Calancea.

Radu Lupan, fostul administrator al SRL „Arena Națională” a evitat să discute cu ZdG. După ce l-am anunțat despre subiectul discuției, Lupan ne-a cerut să revenim, doar că nu a răspuns la telefon nici în acea zi, nici în ziua următoare.

ISTORIA UNUI PROIECT ANUNȚAT DE PLAHOTNIUC ȘI PREZENTAT DE FINUL SĂU, ANDRIAN CANDU

Subiectul privind construcția unei arene multifuncționale, numită „Chișinău Arena”, a apărut prima dată în spațiul public la 13 martie 2018, atunci când, în cadrul briefingului săptămânal al Partidului Democrat din Moldova (PDM), proiectul a fost anunțat de liderul de atunci al partidului, Vladimir Plahotniuc, și prezentat de către finul său, Andrian Candu, șeful Legislativului R. Moldova din acel moment.

Startul lucrărilor la „Chișinău Arena” a fost dat, cu mare fast, la 14 octombrie 2018, iar autoritățile, dar și compania turcă, promiteau că acestea vor fi finalizate peste exact un an, când complexul urma să fie dat în exploatare. „Povestea de succes” a „Chișinău Arena” a luat-o însă pe un alt drum după ce de la guvernare au plecat democrații, cei care au promovat proiectul în termeni record în Parlament și Guvern.

În iulie 2019, Maia Sandu, care deținea funcția de prim-ministră, a solicitat MECC să facă un demers către Ministerul Finanțelor și MEI pentru a efectua o revizie financiară și tehnică în cadrul proiectului „Chișinău Arena”, după ce preciza că modalitatea privind estimarea costurilor proiectului nu este clară. „Acest proiect a fost gândit ca o

schemă care într-un final să ducă la preluarea de către anumite grupuri de interese a bunului și a terenului care a fost alocat pentru acest proiect. Se creează impresia că suma de 43 de milioane de euro, evaluată pentru acest proiect, s-a luat din pod. Nu s-au găsit, cel puțin până acum, documente justificative pentru a clarifica cum s-a ajuns la această sumă. Pe parcurs s-au mai schimbat lucrurile și acum costul acestui proiect este de 44,5 milioane de euro. Riscurile, evident, sunt ca, în acest caz, costul real să fie mai mic decât ceea ce cheltuie statul pentru acest proiect”, puncta Maia Sandu.

Tot în acea perioadă, prim-ministra dezvăluia că „notara de casă” a lui Vladimir Plahotniuc, Olga Bondarciuc, ar fi primit 400 de mii de lei drept taxe notariale pentru autentificarea documentelor aferente CPPP.

ANDRIAN CANDU: „EU CRED CĂ DACĂ RĂMÂNEA PARTIDUL DEMOCRAT...”

Andrian Candu, unul dintre promotorii „Chișinău Arena”, susține în continuare că proiectul este unul „important pentru societate”, și pasează întârzierea dării în exploatare către guvernările ulterioare: „Din informațiile mele, din ceea ce cunosc, Arena putea fi deja funcțională în octombrie 2019, dar nepunerea în funcțiune a Arenei ține mai mult de atitudinea intenționată sau mai puțin intenționată a autorităților”, afirmă actualul lider al „Pro Moldova”. „Eu cred că dacă rămâne Partidul Democrat în componența cea care a fost la guvernare și nu erau schimbările din luna iunie, pe data de 14, când a fost hramul Chișinăului avea să fie dată în exploatare și avea să funcționeze”, adaugă Andrian Candu.

Totodată, Candu susține că, în perioada guvernării democratice, au fost inițiate procedurile de conectare a complexului la căile de acces, chiar dacă în bugetul de stat pentru anul 2019 nu erau prevăzuți bani. Și în acest caz, acesta dă vina pe guvernările ulterioare pentru că proiectul nu a fost dus până la final. Deputatul evită însă să răspundă exact la întrebarea de ce proiectul inițial a avut mai multe lacune, care acum, pentru a fi remediate, necesită milioane suplimentare din bugetul de stat. Despre necesitatea imperativă ca statul să cumpere peste 20 de terenuri și clădiri din imediata apropiere a „Chișinău Arena”, fapt care nu a fost luat în calcul la etapa lansării proiectului, Andrian Candu susține că acest aspect nu este de competența sa.

DOSARUL PENAL CARE STĂ DE UN AN PE MASA OFIȚERILOR CNA ȘI A PROCURORILOR ANTICORUPȚIE

În luna septembrie 2019, Eugeniu Moraru, pe atunci directorul APP, și Ion Potlog, care ocupa funcția de consilier în cabinetul ministrului Economiei, în cadrul unei conferințe de presă, au vorbit despre mai multe neclarități aferente implementării contractului dintre stat și compania turcă.

„Am constatat că procesele ce țin de planificarea proiectului, definirea obiectivelor, bugetarea, configurația n-au fost incluse toate în proiect, astfel că pe parcurs atestăm faptul că costul proiectului tinde să devieze foarte mult...”, menționa Ion Potlog, care anunța că nu a fost identificat un concept de valorificare a arenei și a terenului adiacent, iar complexul sportiv nu putea genera bani din care să fie plătite ratele anuale către partenerul privat.

Tot atunci, APP, iar ulterior ministrul Economiei și Infrastructurii, anunțau că au trimis mai multe documente către organele de drept pentru ca acțiunile funcționarilor care au participat la lansarea proiectului „Chișinău Arena” să fie investigate sub aspect penal. La scurt timp, CNA a dispus pornirea urmăririi penale pe faptul pregătirii infracțiunii de delapidare a averii străine în circumstanțe agravante. Dosarul penal a fost deschis în baza a două articole din Codul Penal – abuz și depășirea atribuțiilor de serviciu. Ipoteza ofițerilor și procurorilor anticorupție este că, începând cu anul 2017, un grup, format inclusiv din exponenți ai unor formațiuni politice, organe ale administrației publice centrale și locale, instituții autonome, dar și persoane fizice, *„au inițiat un șir de acțiuni de creare intenționată a condițiilor pentru comiterea infracțiunii de delapidare a averii străine ca urmare a realizării contractului de parteneriat public-privat pentru proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național, inclusiv întru atingerea în viitor a scopului infracțional de delapidare a terenului pentru construcții cu suprafața de 59 ha din proximitatea construcției”*.

ZdG a aflat că procurorii și ofițerii CNA verifică inclusiv legalitatea formării prețului construcției din contract, 43 de milioane de euro, mai mare decât costul unor lucrări similare în alte orașe din Europa, dar și acordarea condițiilor preferențiale fiscale agentului

economic care construiește „Chișinău Arena” prin aplicarea scutirii de taxa pe valoarea adăugată (TVA) a materialelor utilizate la realizarea construcției, fără diminuarea plăților. Dosarul se află încă la faza de urmărire penală.

Varianta desfășurată a investigației, precum și varianta video, le puteți găsi scanând acest semn:

ADNOTĂRI

- 1 Contractul de parteneriat public privat, încheiat de Guvernul Republicii Moldova cu „SAM Investment Company”, http://www.particip.gov.md/public/documente/137/ro_5666_Contract-in-forma-negociata.pdf
- 2 Proiectul Legii referitoare la expropriere, publicat pe pagina web a Cancelariei de Stat, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_171_0.pdf
- 3 Proiectul Hotărârii Guvernului, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2020/09/z.Proiectul-HG-Bra%C-C%82nzan-amendamente.pdf>

BANI EUROPENI, DESTINAȚI UNEI GRĂDINIȚE DIN UNGHENI, DISPĂRUȚI ÎN CONTURILE UNUI ONG

JULIETA SAVIȚCHI,
ANTICORUPTIE.MD, 27 octombrie 2020

Grădinița „Licurici” din orașul Ungheni ar fi ajuns astăzi una dintre cele mai moderne și bine amenajate instituții preșcolare din țară, dacă banii oferiți în anul 2014 de Uniunea Europeană ar fi fost folosiți conform destinației. Pentru că banii au început să dispară cu miile chiar la începutul implementării proiectului, Delegația Uniunii Europene a oprit finanțarea. După cinci ani, banii așa și nu au fost restituiți și nimeni nu a fost tras la răspundere.

ÎNCEPUT PROMIȚĂTOR

În anii 2011-2012, câțiva experți autohtoni au elaborat mai multe proiecte cu impact asupra mediului și de îmbunătățire a condițiilor de trai ale cetățenilor, pentru a fi prezentate finanțatorilor internaționali. Una dintre regulile pentru a obține finanțarea era ca o organizație neguvernamentală să gestioneze banii destinați proiectelor, ca o garanție a folosirii eficiente a fondurilor și excluderii riscurilor de delapidare. De această situație a profitat Asociația pentru Studii Sociale Aplicate „Asstreia”, o organizație neguvernamentală, care a folosit proiectele respective pentru atragerea fondurilor europene.

UE a acceptat finanțarea a trei proiecte promovate de Asstreia – CRING, Cross border Inventory of degraded lands, CBC RUR Waste, în raionul Criuleni, și proiectul REEPB în orașul Ungheni. Primul proiect a avut ca obiectiv de bază crearea unui cadru favorabil pentru îmbunătățirea instrumentelor de combatere a eroziunii solurilor și degradării terenurilor, cel de-al doilea – gestionarea deșeurilor menajere în localitățile rurale, iar proiectul din Ungheni se referea la reparația și dotarea geotermală a unei grădinițe.

La finele anului 2013, în biroul primarului orașului Ungheni au intrat un bărbat și o femeie. Erau soții Iurie și Svetlana Chesari,

directorul executiv și președintele organizației Asstreia. „Mi-au spus că avem o echipă bună și că sunt finanțări din partea Uniunii Europene. Atât că trebuie de identificat o grădiniță care să aibă nevoie de renovare totală și noi să-i ajutăm să identifice această grădiniță”, își amintește Alexandru Ambros, primarul orașului Ungheni.

În 2014, șeful Delegației UE la Chișinău, Pirkka Tapiola, a semnat cu primarul de la Ungheni un contract privind implementarea proiectului numit „Energii renovabile și eficiența energetică pentru clădirile publice” (REEPB). Proiectul prevedea construcția unor geotermale pentru aprovizionarea cu energie termică a celei mai mari grădinițe din Ungheni.

Potrivit contractului, care a fost semnat și de Iurie Chesari în calitate de coordonator, mărimea grantului din partea UE era de 859,693 de euro, ceea ce constituia 71,56% din costurile totale ale proiectului. Odată cu construcția geotermalelor, urmau să fie efectuate și lucrările de reparație capitală a grădiniței „Licurici”, dotarea acesteia cu mobilier modern și amenajarea în curte a unui parc fotovoltaic.

BANII ÎNCEP SĂ DISPARĂ DIN PRIMA TRANȘĂ

La 9 martie 2015, UE a transferat pe contul Asstreia prima tranșă, de 430 de mii de euro, pentru finanțarea proiectului REEPB. Atunci a fost dat start lucrărilor de proiectare pentru renovarea grădiniței și construcția geotermalelor. Sub gardul instituției au fost forate fântâni înguste și adânci pentru preluarea probelor. Până în timpul de față, sub gard s-au păstrat două adâncituri mici, acoperite de vegetație, singura amintire rămasă de la grandiosul proiect care nu a avut șanse de a fi realizat.

Chiar în luna martie, când a fost livrată prima tranșă, apar suspiciuni privind dispariția banilor. Despre acest lucru a fost informat managerul de proiecte din cadrul Delegației Uniunii Europene la Chișinău, Alexandr Darras, desemnat de Pirkka Tapiola responsabil pentru proiectul REEPB.

Ulterior, în lunile mai-iunie 2015, unii angajați au observat că de pe contul destinat proiectului REEPB, gestionat de Asstreia, au dispărut 160 de mii de euro.

„EVAPORAREA” BANILOR

ONG Asstreia a efectuat mai multe angajări, unele absolut inexplicabile, salariile generoase fiind achitate din fondurile europene. Totodată, au fost încheiate mai multe contracte de prestare a serviciilor cu firme asociate soților Chesari. Potrivit unei investigații a Serviciului pentru Combaterea și prevenirea spălării banilor din cadrul CNA, sustragerea banilor a fost realizată prin intermediul câtorva firme controlate de familia Chesari – Fundația „Solidaritate și progres”, Intreprinderea „Est1TV”, Societatea pe acțiuni „Aiper” și firma „Meteo TV”.

Ulterior, o parte din banii de pe conturile firmelor respective a fost transferată pe conturile Rompetrol-Moldova, banii fiind ridicați în numerar de la stațiile peco companiei. Constatările aparțin Procuraturii Anticorupție.

Fundația „Solidaritate și Progres” a fost fondată în septembrie 2013, în scopul „promovării inovației pentru dezvoltarea societății Republicii Moldova”. Inițial, președinta al fundației a fost Svetlana Chesari. La 16 decembrie, 2013, președinta la „Solidaritate și Progres” este numită Aurica Revenco, atunci prezentatoare la Jurnal TV. Ea este soția lui Andrei Revenco, fratele Svetlanei Chesari. La 19 februarie 2016 funcția respectivă a fost preluată de Sergiu Ceauș.

Întreprinderea „Est1TV” SRL a fost înregistrată la 1 septembrie 2014. Pe parcursul celor peste 3 ani de activitate, Vladimir Canschi și Andrian Untilă au trecut documentar firma de la unul la altul. La fel, a fost schimbată de mai multe ori adresa juridică a întreprinderii. Andrian Untilă este un apropiat al familiei Revenco.

Societatea pe acțiuni „Aiper” a fost fondată la 4 aprilie 2012 de către Consiliul Raional Criuleni, cu o cotă de 40%, și SA „Sielv-Solarus”, cu o cotă de 60%. „Sielv-Solarus” a fost fondată la 12 martie 2012, iar majoritatea acțiunilor le deține Iurie Chesari.

Într-un CV, Iurie Chesari confirmă că a deținut funcții de conducere la întreprinderile respective.

Spre sfârșitul lunii noiembrie a anului 2016, apar primele semnale privind dispariția celor 430 de mii de euro. În ianuarie 2017, Asstreia a încetat achitarea tuturor cheltuielilor prevăzute de proiect, inclusiv onorariile experților și serviciile de proiectare tehnică.

Reprezentanții UE la Chișinău au solicitat explicații și au suspendat proiectul.

După ce este constatată dispariția banilor, Delegația UE în Republica Moldova, Primăria orașului Ungheni și coordonatorul proiectului, Igor Țurcan, au solicitat explicații de la familia Chesari, dar spun că așa și nu le-au primit.

ULTIMA ȘANȘĂ

La 27 martie 2017, șeful de atunci al Delegației UE la Chișinău Pirkka Tapiola a dispus suspendarea proiectului și a oricăror lucrări care se efectuau. Două zile mai târziu, Iurie Chesari i-a scris lui Pirkka Tapiola că regretă și nu înțelege de ce a fost suspendat proiectul. Directorul Asstreia a declarat că dorește să ducă proiectul până la capăt. Lui Iurie Chesari i-a răspuns Aneil Singh, angajat al Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, informându-l că lipsa banilor destinați proiectului de la Ungheni este investigată de OLAF. Totodată, lui Chesari i s-a comunicat că i se oferă o perioadă de trei luni ca să facă ordine în finanțele destinate proiectului și să ofere explicații, după care Delegația Uniunii Europene va decide dacă va relua finanțarea.

Astfel, Asstreia urma să prezinte dovada bancară că banii sunt în cont și nu au fost fraudauți.

Organizația pare că nu s-a folosit de ultima șansă oferită de europeni. La 15 septembrie 2017, Delegația Uniunii Europene la Chișinău a informat oficial conducerea ONG Asstreia că reziliază definitiv contractul de finanțare a proiectului REEPB. În scrisoarea semnată de Aneil Singh se face referință la un raport al OLAF care arată că este vorba de fraudă, iar Delegația Uniunii Europene își rezervă drepturile de a întreprinde toate măsurile legale pentru restituirea banilor, inclusiv aplicarea penalităților financiare pentru întârziere.

INVESTIGAȚIILE EUROPENILOR

Delegația UE la Chișinău a comandat un audit financiar la ONG Asstreia unei companii specializate din Marea Britanie. Auditorii englezi au solicitat informații și documente de la organizația Asstreia despre cum au fost cheltuiți cei 430 de mii de euro oferți de UE pentru

renovarea grădiniței din Ungheni, dar au fost ignorați. Experții au venit special la Chișinău ca să se întâlnească cu soții Chesari și chiar au reușit să stabilească o întâlnire, în mai 2017, cu Iurie Chesari, dar acesta nu s-a prezentat la locul și ora stabilită și nici nu a mai răspuns la apelurile englezilor. Toate aceste detalii au fost fixate în Raportul de audit remis Delegației UE în Republica Moldova.

În Raport se mai arată că auditorii au ajuns la concluzia că organizația Asstreia și conducătorii ei se fac vinovați de delapidarea celor 430 de mii de euro și trebuie să restituie banii. Soții Chesari au fost informați despre conținutul Raportului auditorilor britanici în iunie 2019, printr-o scrisoare recomandată.

INVESTIGAȚIILE MOLDOVENILOR

La 20 aprilie 2017, Procuratura Anticorupție a pornit un dosar penal în baza articolului 191 din Codul Penal pentru delapidarea averii străine. Potrivit unei note informative de uz intern a Procuraturii Anticorupție, dosarul a fost pornit „pe faptul acțiunilor ilegale ale conducătorilor asociației obștești Asociația pentru Studii Sociale Aplicate ASSTREIA, care, pe parcursul anilor de gestiune 2015-2016, au însușit mijloace financiare în sumă de 230 000 euro din Proiectul Renewables and Energy Efficiency for Public Buildings (REEPB), finanțat de către Delegația Uniunii Europene la Chișinău, fapt prin care au fost cauzate prejudicii în proporții deosebit de mari”.

În document se mai arată că, „Chesari Svetlana și Chesari Iurie, activând în funcția de președinte și respectiv director executiv al AO ASSA „ASSTREIA”, având rolul de aplicant/implementator al Proiectului REEPB în cadrul Acordului de Grant privind proiectul „Energie Renovabilă și Eficiență Energetică pentru Clădirile Publice”, finanțat în cadrul programului Uniunii Europene, și având obligația contractuală de a gestiona mijloacele bănești conform bugetului aprobat de Delegația Uniunii Europene la Chișinău în numele Primăriei orașului Ungheni, contrar acestor prevederi, folosind situația de serviciu, au însușit mijloace financiare în sumă de 230 000 euro, fapt prin care au cauzat prejudicii în proporții deosebit de mari”.

În același timp, Procuratura Anticorupție a mai pornit un dosar penal în care soții Chesari erau suspecți de delapidarea fondurilor

europene destinate amenajării unei gropi pentru deșeuri în raionul Criuleni¹.

Dosarul s-a aflat inițial în gestiunea procurorului Mihail Ivanov. Acesta a solicitat mandate de arestare pe numele Svetlanei Chesari și lui Iurie Chesari. Dacă Svetlana Chesari a stat câteva luni în arest preventiv și arest la domiciliu, Iurie Chesari a reușit să părăsească teritoriul Republicii Moldova. Ulterior, la începutul anului 2019, a revenit defenitiv în țară. Între timp, dosarul a fost dat în gestiunea altui procuror, Alexandru Morcov. „Am fost făcut responsabil pentru un alt domeniu și dosarul a fost retras de la mine. Nu știu care este acum soarta dosarului”, ne-a declarat Mihail Ivanov.

Alexandru Morcov a refuzat să ne ofere informații. Puțină lumină a făcut Sergiu Gavajuc, actualul șef interimar al Procuraturii Anticorupție, care ne-a spus, în octombrie 2020, că dosarul delapidării fondurilor europene pentru renovarea grădiniței din Ungheni se află și acum în faza de urmărire penală. Potrivit lui Gavajuc, în acest caz a mai fost intentat un dosar penal pe numele coordonatorului proiectului, Igor Țurcan, și al unui alt responsabil, Veaceslav Botnari. Aceștia sunt suspecți de delapidarea a 57 de mii de euro.

CE DECLARĂ PERSOANELE VIZATE

Igor Țurcan s-a arătat indignat de modul cum gestionează Procuratura Anticorupție dosarul fraudei de la Ungheni. El susține că au fost operate rețineri doar în cazul delapidării fondurilor în proiectul de la Criuleni, unde la fel, a fost coordonator din partea administrației locale. Cât privește proiectul de la Ungheni, aici aproape că nu s-a întreprins nimic, consideră Țurcan. El spune că dosarul pe numele său a fost pornit în august 2020 „cu scopul de a fi redus la tăcere”. „Eu am fost primul care a atenționat Delegația Uniunii Europene și OLAF-ul despre delapidarea fondurilor, am prezentat documente și am făcut denunțuri la CNA. Fosta conducere a raionului Criuleni m-a angajat în calitate de recuperator. Am fost în România ca să recuperez unele documente distruse de soții Chesari. Acolo am fost bătut crunt de complicii lor. În Ucraina am dat de urma a 57 de mii de euro, am recuperat acești bani și i-am depozitat pe un cont deschis pe numele meu. Nu am luat niciun euro din acești bani. Am cerut doar să mi se achite comisionul promis

pentru munca depusă. Dar conducerea raionului s-a schimbat și vice-președintele Oleg Ogor mi-a zis că nu-mi va achita nimic și a depus la CNA o plângere pe numele meu”, ne-a explicat Țurcan.

Igor Țurcan a mai spus că deține informații că familia Chesari ar fi mituit factori de decizie din CNA și Procuratura Anticorupție pentru a-și rezolva dosarele: „Nu vi se pare suspect că la trei ani și jumătate de la intentare dosarul se mai află în faza de urmărire penală? Iar în cazul meu, timp de două luni s-a înaintat și calitatea de bănuț și cea de învinuit și vor să mă bage la închisoare pentru 13 ani. Este evident că e vorba de o răfuială. Doar presa mai poate face lumină aici”.

Igor Țurcan este convins că banii au fost sustrași de soții Chesari și folosiți în construcția a două imobile de lux.

Veaceslav Botnari este singurul condamnat, la amendă penală, în dosarele delapidării fondurilor europene în proiectul de la Criuleni. El ne-a declarat că nu a avut nicio calitate în proiectul REEPB și că a fost doar contabil în proiectul CBC RUR Waste de la Criuleni. „Mi-au fabricat încă un dosar, la fel ca și pe cel în care am fost condamnat, pentru ca să poată proteja familia Chesari”, ne-a declarat bărbatul.

Pentru că nu am reușit să facem rost de telefoanele de contact ale Svetlanei și lui Iurie Chesari, am încercat să-i găsim la domiciliul lor, pentru a le oferi dreptul la replică. Svetlana Chesari a fost agresivă cu echipa (fapt fixat de camera video), a înjurat și a acuzat jurnaliștii că ar fi plătiți de procurori, de Igor Țurcan și de fosta conducere a raionului Criuleni ca să facă investigația jurnalistică.

Iurie Chesari, deși s-a arătat și el indignat de vizita jurnaliștilor, a răspuns la unele întrebări. El susține că dosarul i-a fost fabricat, că Delegația UE nu are pretenții la el și la soția sa și că la „Asstreia” nu a fost efectuat un audit care să confirme pretinsa fraudă. „Proiectul a fost suspendat din cauza acțiunilor unor factori de decizie din raionul Criuleni. Ei au comis fraudă și din cauza lor au fost suspendate proiectele europene. După ce se va clarifica totul, noi vom continua proiectele”, ne-a dat asigurări Iurie Chesari.

GRĂDINIȚA DIN UNGHENI, RĂMASĂ DOAR CU REPARAȚII COSMETICE

Grădinița „Licurici” este una dintre cele mai mari din orașul Ungheni, cu o capacitate de 370 de locuri și cu 56 de angajați. Angela

Sârghi, directoarea grădiniței, ne-a comunicat că în ultimii ani administrația publică locală a alocat mai multe milioane pentru lucrări de reparație, dar și pentru amenajarea teritoriului. Nu au ajuns însă fonduri și pentru reparația capitală.

Experții care au evaluat anterior clădirea susțin că aceasta trebuie renovată urgent, că există pierderi mari de energie, iar cheltuielile pentru agentul termic sunt de trei ori mai mari decât în clădirile obișnuite.

Alexandru Ambros ne-a declarat că bugetul local a pierdut foarte mult și continuă să aibă cheltuieli mari pentru încălzire, problemă care ar fi fost rezolvată dacă fondurile europene ar fi fost cheltuite conform destinației. „Este regretabil, e o pierdere pentru locuitorii orașului, dar și mai mult pentru copii”, a punctat primarul de Ungheni.

ADNOTĂRI

- 1 Despre fraudele din proiectul de la Criuleni citiți investigația „Milioane de lei delapidate la Criuleni dintr-un proiect transfrontalier”, publicat în prima ediție a „Cărții negre a rispei banilor publici”, Chișinău 2019

COMPLEX SPORTIV GIGANTIC ÎNCEPUT ȘI ABANDONAT LA REZINA, DUPĂ O INVESTIȚIE DE CCA 13 MILIOANE DE LEI

TUDOR IAȘCENCO,
CUVINTUL.MD, 21 noiembrie 2020

Un obiect lansat cu fast în anul 2015 în orașul Rezina, care urma să devină un complex sportiv modern și prezentat inițial ca un grandios proiect al guvernării democratice, a fost abandonat după ce în el s-au investit aproape 13 milioane de lei, bani publici. De trei ani acolo nu se mai fac lucrări. Fosta președintă a raionului Rezina, care a fost unul dintre inițiatorii proiectului, spune acum că ce s-a făcut este doar prima etapă. Pentru o a doua etapă ar fi nevoie, potrivit ei, de 54 de milioane de lei. Eleonora Graur, devenită între timp deputată, afirmă că lucrările au fost oprite din cauza lipsei „surselor financiare”, a „instabilității politice din țară” și a faptului că succesorii săi la conducerea raionului nu ar fi suficient de activi în căutarea finanțării pentru finalizarea construcției. Actuala conducere a Consiliului Raional Rezina nu a răspuns la întrebările noastre referitoare la Complexul sportiv.

UN PROIECT REBUTAT, ALTUL – COMANDAT FIRMEI VERIȘORULUI PREȘEDINTEI

Rezina a rămas fără stadion în anii '90 ai secolului trecut. Situat în lunca Nistrului, în urma multiplelor revărsări și ridicării nivelului apelor subterane, stadionul existent a devenit impracticabil. Ulterior, au fost enunțate mai multe intenții de a construi unul nou, dar fără vreo finalitate. Prin 2009, o firmă a propus administrației raionului proiectul unui stadion nou, a cărei construcție urma să coste 16 milioane de lei. „Prețul mi s-a părut umflat și am propus ca devizul de cheltuieli să fie revăzut. După mai multe negocieri cu proiectanții, inclusiv cu participarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, prețul stadionului a ajuns la circa 14 milioane de lei”, își amintește fostul șef al Secției Construcții, Drumuri și Gospodării Comunale a Consiliului Raional Rezina, Ion Ciorbă. Proiectul însă nu a ajuns să fie pus în practică.

Conducerea democrată-comunistă a raionului, instaurată după alegerile locale din 2011, și-a amintit de stadion la începutul anului 2015, înainte de noile alegeri locale. Renunțând la proiectul deja modificat și aprobat al stadionului, aparatul președintei Eleonora Graur a comandat un alt proiect, la firma „Armonic-Urban” SRL, administrată de Valeriu Lupașcu, verișorul președintei. Când SRL „Armonic Urban” abia începuse să lucreze asupra proiectului, Eleonora Graur a anunțat că lucrările

de construcție urmau să coste 72 de milioane de lei. După proiectarea unei părți din stadion – a tribunelor cu 2500 locuri, Consiliul Raional (CR) Rezina a reziliat contractual cu „Armonic Urban”, pe motiv că în 2015, în termenul stabilit, compania nu efectuase nici 30 la sută din lucrările de proiectare comandate, potrivit răspunsului dat ziarului CUVÂNTUL de **Vasile Gobjilă**, președintele Asociației raionale de fotbal, care în 2019 a exercitat timp de câteva luni și funcția de președinte al raionului. „Ulterior lucrările respective de proiectare nu au mai fost contractate cu vreo altă companie”, a concretizat Vasile Gobjilă.

Și responsabilul tehnic de acest obiect, **Alexandru Ucrainciuc**, solicitat să comenteze costurile proiectului Complexului, ne-a spus: „Se vorbește de 72 milioane de lei, iar mai nou și de peste 100 de milioane de lei, dar, din câte știu, există doar proiectul primei etape – tribunele, cu o serie de încăperi și acoperiș”.

Marcel Rusu, actualul șef al Secției Construcții, Drumuri și Gospodării Comunale a Consiliului Raional Rezina, ne-a declarat că ar exista și proiectul părții a doua a stadionului, care prevede construcția terenului de fotbal, a gardului din jurul lui, a rețelei de iluminat, dar acesta s-ar afla la Agenția de Dezvoltare Centru și dânsul nu ține minte costul lui.

PROMISIUNI FRUMOASE, DAR DEȘARTE

În iunie 2015, cu oaspeți de la Guvern și mare tam-tam informațional, s-a pus piatra de temelie a obiectului despre care viceministrul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Anatolie Zolotcov, declara că va fi un nou complex sportiv la Rezina, unul dintre cele mai moderne din țară, care va include nu numai stadionul cu tribune, dar și piste de alergări, un bazin, un hotel și un palat al sporturilor. Liviu Jitari, administratorul firmei „Litarcom” SRL, una dintre firmele preferate ale administrației raionului, selectată să construiască prima parte a Complexului, adică tribunele, în valoare de 12,9 milioane de lei, adăuga atunci că până la sfârșitul anului vor fi construite stadionul, cabinetele de schimb și cele de duș, iar Complexul în întregime va fi gata peste trei ani, adică în 2018.

Costul anunțat al întregului Complex, de 72 de milioane de lei, a trezit nedumeriri la Rezina. Or, în anul 2015, bugetul total al raionului

fusese aprobat în mărime de 104 656 000 de lei, din care circa 95 de milioane de lei erau transferuri cu destinație concretă din bugetul de stat și doar circa 10 milioane de lei constituiau veniturile proprii. Deoarece Rezina este un centru raional cu o populație de circa 12 mii de oameni și tradiții sportive destul de modeste, ziaristii de la săptămânalul CUVÂNTUL au întrebat-o pe președinta raionului cine și din care considerente a ales anume acest proiect și nu unul mai modest. Eleonora Graur a răspuns că aceasta a fost voința Consiliului Raional. În luna octombrie 2020, când era deja deputată, Eleonora Graur a fost solicitată repetat să răspundă la această întrebare. Iată răspunsul: „Idea a apărut reieșind din faptul că primăria or. Rezina a distrus complet stadionul amplasat în lunca Nistrului (stadionul vechi care avea nevoie de renovare) pentru a construi fântâni arteziene și a asigura orașul cu apă potabilă. Respectiv, orașul nu dispunea de stadion sportiv. Plus la toate, ne-am propus ca acesta să nu fie doar un simplu stadion, ci un Complex sportiv care sa corespundă tuturor cerințelor și standardelor europene”.

Victor Lupașcu, consilier raional la Rezina, o contrazice: „În luna februarie 2015, când pe agenda ședinței Consiliului Raional se aflau câteva chestiuni privind alocarea resurselor financiare pentru Complexul sportiv, am declarat că asta este o aventură, că Rezina nu are nevoie de un asemenea Complex cu tribune pentru 2500 de locuri și de alte obiective de care vorbea președinta; am spus că acele cheltuieli planificate sunt absolut iraționale, iar întreținerea unui asemenea Complex va necesita cheltuieli peste puterile orașului și ale raionului. Dar majoritatea de la guvernare, formată din consilierii democrați și comuniști, ca de obicei, fără a intra în discuții, nu a îndrăznit să meargă împotriva voinței președintei”.

Consilierul raional Andrei Gârlea spunea că cifra de 72 de milioane de lei, costul declarat al Complexului, a trezit discuții în Consiliu, dar președinta raionului a dat asigurări că cea mai mare parte a cheltuielilor va fi acoperită nu din bugetul raionului, ci din investiții atrase din bugetul de stat și din diverse proiecte investiționale și majoritatea consilierilor a susținut-o.

O NOUĂ VIZIUNE: DEZVOLTAREA ORAȘULUI REZINA PRIN AMENAJAREA OBIECTIVELOR TURISTICE AFERENTE COMPLEXULUI SPORTIV

Exact peste trei ani, în iulie 2018, când locuitorii raionului ar fi trebuit deja să facă sport la Complex, drept reacție la criticile din mass-media vizavi de situația reală, pe pagina web a Consiliului Raional a apărut o știre însoțită de o fotografie în care președinta raionului și șeful de șantier apăreau pe fundalul tribunelor în proces de construcție. De fapt, din toamna anului 2017, acolo nu se mai lucra. Dar Eleonora Graur se pregătea de alegerile parlamentare din 2019 și anunța că administrația raionului a câștigat un concurs de proiecte la Agenția de Dezvoltare Regională Centru și a obținut finanțare pentru a doua etapă a construcției Complexului. Costul total al obiectului se ridica deja la circa 118 milioane de lei, anunța președinta. „Atunci când proiectul a început, în anul 2015, s-a contat foarte mult pe impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător care venea în bugetul raional de la Compania „Lafarge Ciment” (Moldova) SA. Dar așa cum ulterior acest impozit a fost direcționat în Bugetul de Stat, raionul a rămas fără importante surse financiare. Astfel, autoritățile sunt în căutare de bani din diferite surse”, a spus Eleonora Graur. Ea a adăugat atunci că la etapa a doua a construcției va contribui și Federația Moldovenească de Fotbal.

Într-adevăr, la 20 iunie 2018, Guvernul Filip a adoptat Hotărârea nr. 585¹ prin care a inclus proiectul „Dezvoltarea durabilă și competitivă a orașului Rezina prin amenajarea structurilor turistice, aferente Complexului sportiv Rezina” în Documentul unic de program pentru anii 2017-2020 și a dispus finanțarea lui din mijloacele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională, începând cu anul 2018. La 09 august 2018 însă, Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale, din care fac parte majoritatea miniștrilor și alți demnitari de rang național și regional, contrar Hotărârii Guvernului, a respins unanim solicitarea Eleonorei Graur privind includerea proiectului dat pentru finanțare în anul 2018.

CONSTRUCȚIA STADIONULUI ÎNCEPE CU TRIBUNELE?

Construcția primei părți a Complexului a fost încredințată firmei „Litarcom” SRL, care este administrată, la fel ca alte două întreprinderi, SRL „Capillati” și SRL „Ave-Borș”, de aceeași persoană – Liviu Jitari. În perioada președinției Eleonorei Graur aceste firme au obținut cele mai scumpe contracte de investiții capitale în domeniul construcțiilor și reparațiilor obiectelor de menire socială din raionul Rezina, în pofida încălcării serioase de către aceste firme a obligațiilor contractuale la mai multe lucrări.

De exemplu, la apeductul și rețeaua de evacuare a apelor reziduale din satul Sârcova, „Litarcom” SRL s-a obligat să efectueze lucrările în 12 luni, dar a durat patru ani. Stația de epurare a apelor reziduale din Rezina, construcția căreia a fost încredințată tot „Litarcom” SRL la începutul anului 2014, pentru a fi dată în exploatare cel târziu în toamna lui 2015, nu funcționează nici astăzi, deși s-au cheltuit circa 13 milioane de lei din Fondul Ecologic Național și bugetul local. Lucrările de eficientizare energetică a clădirii grădiniței din satul Ignăței, finanțate din Fondul de Eficiență Energetică, contractate în 2012, nici astăzi nu sunt finalizate. La licitația pentru selectarea antreprenorului care urma să repare încăperile Consiliului Raional Rezina, grupul de lucru în frunte cu Eleonora Graur a dat prioritate ofertei SRL „Litarcom”, pe motiv că ar fi fost cea mai avantajoasă din punct de vedere financiar. Mai apoi însă au fost încheiate două acorduri adiționale care au majorat costul lucrărilor cu circa 30 la sută. La fel de suspectă este și istoria construcției sub peretele Primăriei Rezina, a unui havuz, pentru care Consiliul Raional a plătit firmei „Capillati” SRL o sumă de câteva ori mai mare decât una reală, iar havuzul a ieșit din funcțiune chiar în perioada de garanție. Redacția săptămânalului CUVÂNTUL a solicitat, în repetate rânduri, răspunsuri referitoare la aceste obiecte de la administrația SRL „Litarcom”, însă toate solicitările au fost ignorate.

Construcția Complexului sportiv a început nu cu terenurile pentru sport, cum ar fi fost logic, dar cu zidirea tribunelor la care, potrivit datelor oferite de Vasile Gobjilă, succesorul Eleonorei Graur la conducerea raionului, până la sfârșitul anului 2017 au fost executate lucrări de terasament și circa 70% din lucrările de construcție. Pentru aceste lucrări CR a achitat deja 12 mln 247 mii de lei, aproape toată suma prevăzută în contract.

După publicarea primei investigații la această temă, redacția a solicitat Consiliului Raional Rezina, CNA și Procuraturii să analizeze istoria acestui obiect și anume cât de adecvat este el pentru localitate și cât de corect au fost cheltuite finanțele publice alocate. Nu a urmat nicio reacție. Atunci redacția a rugat doi ingineri constructori din Rezina, cu experiență, să calculeze costul real al lucrărilor efectuate de SRL „Litarcom”, având ca puncte de reper cantitatea materialelor utilizate. Mina de piatră din Lalova a livrat firmei „Litarcom”, pentru construcția tribunelor, 324 de metri cubi de coteleți în valoare de 167,04 mii de lei, iar firma „Covcor” din Rezina – 787,5 metri cubi de beton de diverse mărci în valoare de 915 mii de lei. Luând în calcul și lucrările de terasament, volumul tribunelor, specialiștii solicitați de CUVÂNTUL au ajuns la concluzia că cheltuielile reale pentru tribune s-ar încadra în cel mult 4 milioane de lei. Totodată specialiștii au menționat că după trei ani de la oprirea lucrărilor, acestea ar putea fi continuate numai după o expertiză tehnică a obiectului.

PENTRU FINALIZARE, AR MAI FI NEVOIE DE 54 DE MILIOANE DE LEI, POTRIVIT FOSTEI PREȘEDINTE A RAIONULUI

Solicitat să comenteze cheltuielile suportate de bugetul raionului la acest obiect și calculele experților independenți, ex-președintele raionului Vasile Gobjilă, în prezent secretar al Consiliului Raional Rezina, ne-a răspuns: „Ar fi bine să le comenteze colaboratorii Secției Construcții... Eu personal regret că nu am putut să influențez conducerea raionului să nu înceapă construcția acestei «mahine»”.

Marcel Rusu, șeful Secției Construcții, Drumuri și Gospodării Comunale a Consiliului Raional Rezina, s-a arătat contrariat de calculele specialiștilor noștri, declarând că nu le recunoaște.

Solicitată în luna octombrie 2020, adică la doi ani de când ar fi trebuit finalizată construcția, fosta președintă a raionului, Eleonora Graur, a spus că de fapt, lucrările nu au fost stopate, ci că ele se desfășoară în mai multe etape, începând cu anul 2015: „În cadrul primei etape au fost contractate lucrări de execuție în sumă de 12 998 882 lei și au fost finalizate, conform contractului, la data de 31 decembrie 2018. Pentru etapa a doua a proiectului se preconizează identificarea

surselor financiare în mărime de 54 108 810 lei”. Ea nu a precizat ce lucrări prevede etapa a doua și cum s-a ajuns anume la această sumă.

ELEONORA GRAUR SUGEREAZĂ CĂ VINA PENTRU NEFINALIZAREA CONSTRUCȚIEI AR FI A SUCCESORILOR SĂI

Actuala deputată spune că lucrările nu au fost finalizate din cauza lipsei surselor financiare. „Atunci când am început acest proiect, impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător era achitat și suplimentat soldul disponibil al Consiliului Raional. Apoi, la inițiativa Ministerului Finanțelor, achitarea acestui impozit s-a transferat către bugetul de stat, nu în cel raional. Aceasta și a dus la crearea impedimentelor și tergiversarea lucrărilor la acest obiect”, mai explică Eleonora Graur.

La întrebarea: „Ce se va întâmpla cu această construcție executată parțial, dar pentru care s-au cheltuit aproape 13 milioane de lei?”, Eleonora Graur a răspuns: „Prioritar la moment este identificarea surselor financiare pentru a finaliza acest complex sportiv. Lucrările pentru perioada cât am fost eu responsabilă de proiect au fost executate conform planului. Faptul că ulterior, inclusiv din motivul instabilității politice și lipsei unor responsabili din partea Guvernului cu care s-ar fi putut discuta și identifica bani pentru următoarea etapă a construcției, nu este nici vina mea și nici a locuitorilor raionului Rezina. Totodată, este foarte important ca în abordarea unor asemenea chestiuni, cum este Complexul sportiv din Rezina, să nu punem problema de ce s-a inițiat, dar de ce nu se finalizează construcția și cum rezolvăm. Dacă vom arunca cu pietre pentru fiecare obiectiv construit pe care succesorii nu sunt capabili să-l dea în exploatare ca acesta să înceapă să aducă beneficii pentru oameni și bani pentru buget, cum este cazul Arena Chișinău², atunci descurajăm puținii demnitari și funcționari care încă mai înțeleg că datoria lor este nu să asigure o sărăcie stabilă, dar să genereze lucruri utile și așteptate de comunitate”.

CUM CONSTRUIESC STADIOANE ALTE LOCALITĂȚI

Ne-am interesat ce cheltuieli au suportat pentru construcția unor obiective similare autoritățile din alte localități. Acum vreo zece ani, a fost reconstruit stadionul din orașul Telenești. Boris Burcă, în acea

perioadă președinte al raionului, ne-a spus că pentru reamenajarea câmpului de fotbal, construcția tribunelor, a unei clădiri unde sunt amplasate vestiarul, oficiile, dar și alte încăperi, construcția gardului stadionului, autoritățile au cheltuit circa 100 de mii de lei.

Anul trecut a fost dat în exploatare, după o reconstrucție capitală, stadionul din or. Glodeni, care, pe lângă câmpul de fotbal, include un teren de volei, unul de tenis de câmp și o pistă de alergări. Are o capacitate de 1450 de locuri. Reconstrucția a costat 5,5 milioane de lei.

Cățiva activiști, originari din satul Țareuca, raionul Rezina, au decis să caute mijloace și să construiască în localitatea lor un stadion modern, cu tribune pentru suporterii, parcare auto, alte comodități. La Primăria Țareuca am văzut proiectul acestui obiectiv, costul căruia, conform calculelor prealabile, ar ajunge la circa un milion de lei.

Asociația băștinașilor din satul Pepeni, raionul Sângerei, a inițiat un proiect de renovare a stadionului din localitate. În primăvara anului 2019 Asociația a depus un proiect la concursul anunțat de Programul Migrațiune și Dezvoltare Locală (MiDL) și a obținut o finanțare de 10 mii de euro (circa 200 mii de lei) pentru renovarea stadionului și amenajarea unei zone de parc în regiunea adiacentă. Proiectul care se numește „Stadion cu parc amenajat – localitate atractivă pentru traiul tinerilor – emigrare în descreștere”, presupune și acumularea unei sume de 10 mii de dolari (circa 170 mii MDL) din donații, în special de la diasporă.

Proiectul presupune amenajarea tribunei cu 360 de locuri și a unor bănci pe partea opusă a terenului de fotbal, construcția unor trotuare pavate spre tribună, amenajarea unui scuar la intrarea în stadion, a unei parcări și reabilitarea fântânii din preajmă. Lucrările, după cum ne-au informat liderii Asociației în luna august 2020, sunt în toi.

CUM REACȚIONEAZĂ INSTITUȚIILE STATULUI

După publicarea, în noiembrie 2019, a primei investigații la această temă³, redacția ziarului regional CUVÂNTUL a organizat o consultare publică cu locuitorii din raion, în urma căreia a fost formulată propunerea de a cere Consiliului Raional Rezina să formeze o comisie

care ar verifica documentele și cheltuielile suportate de comanditar pentru acest obiect. Reacția actualului președinte al raionului, Valeriu Ciorici, la interpelarea redacției, a fost: „Conform prevederilor Legii 436/2006 privind administrația publică locală, președintele raionului nu are competențe să constituie o comisie de evaluare, cea din urmă fiind de competența consilierilor raionali”.

În vara anului 2020, mai mulți locuitori ai raionului Rezina au protestat la sediul din Chișinău al Procuraturii Generale, cerând investigarea a ceea ce ei au numit „actele de corupție și abuzurile” comise de administrația raionului Rezina, în frunte cu ex-președinta raionului și actuala parlamentară Eleonora Graur. Drept reacție, procurorul Adrian Rusu a răspuns, în scris: „Faptele de sustragere a mijloacelor financiare destinate pentru construcția stadionului din or. Rezina și a mijloacelor financiare pentru construcția havuzului din fața Primăriei or. Rezina sunt investigate în ordinea art. 274 din Codul de procedură penală în carul procesului penal nr. 20202800223 și respectiv nr. 20202800288. Procese sau cauze penale în privința acțiunilor fostului președinte al raionului Rezina, Eleonora Graur, nu au fost inițiate de către organul de urmărire penală al Inspectoratului de Poliție Rezina sau procuratura teritorială, nefiind înregistrate astfel de sesizări”.

Solicitată în octombrie 2020 să ne informeze dacă în perioada 1 ianuarie 2015 – 1 septembrie 2020 a recepționat vreo sesizare în privința investigării eventualelor fapte ilegale comise în legătură cu construcția Complexului Sportiv din or. Rezina și dacă a pornit vreun control, Procuratura Anticorupție a răspuns: „În rezultatul procesării informațiilor din Sistemul Web-Document al Procuraturii Anticorupție, destinat circulației documentelor, căutările nu au generat rezultate ce ar indica faptul că există cauze penale sau procese penale în examinare în privința factorilor de decizie ai Consiliului Raional Rezina”.

Procuratura a notat, de asemenea, că în privința agentului economic implicat la prima etapă a construcției, „Litarcom” SRL, în aprilie 2016 a fost pornită o urmărire penală în baza art. 335 al (1 prim) din Codul Penal – abuz în serviciu comis de o persoană dintr-o organizație comercială sau nestatală – obiectul investigației vizând un pretins prejudiciu adus Administrației de Stat a Drumurilor, însă cauza a fost clasată în noiembrie 2019, pe motiv că fapta „nu întrunește

elementele infracțiunii”. „Totodată, în cadrul verificării cauzelor penale aflate în exercitare și conducerea urmăririi penale a Procuraturii Anticorupție, nu au fost depistate cauze penale al căror obiect de investigație să constituie construcția Complexului Sportiv Raional Rezina”, a mai informat Procuratura Anticorupție.

ADNOTĂRI

- 1 Hotărârea Guvernului Pavel Filip, nr.585 din 20.06.2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108714&lang=ro
- 2 A se vedea investigația „Arena Chișinău. Nota de plată”, pag. 3.
- 3 A se vedea investigația „Șantierul-monstru de la Rezina care închite milioane din banii publici”, publicată la 25.11.2019, <https://anticoruptie.md/ro/investigatii/bani-publici/santierul-monstru-de-la-rezina-care-a-inchitit-72-milioane-de-lei>

ILUMINARE STRADALĂ INSTALATĂ CU BANI GERMANI, COMPROMISĂ DE ADMINISTRAREA DEFECTUOASĂ A UNUI SAT DIN SOROCA

**LILIA ZAHARIA,
CONSTANTIN CELAC**
MOLDOVACURATA.MD, 6 noiembrie 2020

O finanțare de aproape un milion de lei în iluminatul stradal al unui sat din raionul Soroca, bani donați de contribuabilii germani, a fost redusă la zero după niște lucrări banale de schimbare a stâlpilor. După ce timp de șase ani a avut lumină pe străzi, satul Tătărăuca Veche s-a cufundat din nou în beznă din cauza unei erori a autorităților locale. Întreprinderea care furnizează energie electrică a instalat stâlpi noi, iar becurile nu au mai fost puse la loc și stau acum în depozite. Primăria afirmă că are nevoie de alte 300 de mii de lei pentru a reinstala sistemul de iluminare.

„Ia minune dumnezeiască!”, s-a mirat o localnică din comuna Tătărauca Veche atunci când, cu șapte ani în urmă, la lansarea sistemului de iluminare stradală, becurile s-au aprins pentru prima dată. Era în iarna anului 2013, după sărbătorile de iarnă. „Minunea” a fost adusă în sat prin intermediul unui proiect susținut de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). Astfel, în cele șase localități ale comunei, adică în satele **Decebal, Niorcani, Slobozia Nouă, Tătărauca Nouă, Tătărauca Veche și Tolocănești**, cu o populație totală de 2200 de oameni, au fost instalate 350 de corpuri de iluminat, bazate pe tehnologia LED, care erau dirijate prin intermediul a 13 dispozitive de evidență a energiei electrice. Costul investiției pentru întreaga comună a fost de **peste 3,4 milioane de lei**.

Spre deosebire de celelalte cinci sate din comună, care au lumină și azi, în satul Tătărauca Veche „fericirea” a durat doar șase ani. Anul trecut, furnizorul de energie, SA „Rețelele Electrice de Distribuție Nord”, a schimbat pilonii și a scos cele 57 de lămpi eficiente energetic, apoi le-a abandonat în curțile oamenilor sau chiar în drum. Așadar, investiția de peste 800 de mii de lei din satul Tătărauca Veche a fost compromisă.

Lămpile, cu firele scoase, zac acum claie peste grămadă în depozitul de la Primărie și acasă la șeful întreprinderii municipale din localitate. În depozitul Primăriei am găsit și un contor, dezinstalat și el atunci când s-au făcut lucrările.

„Eram printre primii în raion, dar și printre primii în republică, ne mândream și mergeam înspre civilizație, dar acum am dat înapoi... Împrejur deja satele au, dar noi nu avem lumină: dacă ne mai reținem undeva seara, e problematic”, spune cu regret unul dintre localnici, Grigore Prisăcari. O altă locuitoare din Tătărauca Veche, Silvia Vânaga, stă aproape de centrul satului și se plânge că îi este frică să iasă afară după ce se întunecă: „E rău, rău, chiar și o căldare cu apă să o aduc seara mă tem... acum câte se întâmplă. Ei au spus că au primit proiectul să schimbe stâlpii și vor pune lumină. Când am dat întrebarea de ce nu este iluminare stradală, au spus că nu pot pune pe acești stâlpi, trebuie alții”. Întrebată dacă ar putea achita suplimentar pentru instalare, ea răspunde că ar contribui cu bani, numai să fie lumină pe străzi.

DE CE S-AU STINS LUMINILE LA TĂTĂRĂUCA VECHÉ?

Primara comunei, Ludmila Guțu, recunoaște că proiectul a fost compromis de o eroare a autorităților publice locale. În primăvara anului 2019, când ea exercita funcția de secretară a Consiliului local, la Primărie ar fi venit o notă informativă, prin care SA „Rețelele Electrice de Distribuție Nord” anunța că a decis să schimbe stâlpii. Ludmila Guțu spune că Primăria ar fi trebuit să semneze cu furnizorul de energie un acord prin care se angaja să restabilească lămpile după schimbarea pilonilor. Însă acest lucru nu s-a întâmplat, deoarece primarul de atunci a mers în concediu imediat după sărbătorile pascale până în luna septembrie, iar când a revenit a început campania electorală. Fără un acord cu Primăria, furnizorul de energie a schimbat stâlpii, iar lămpile, cablurile și contoarele au fost abandonate în drum sau în curțile oamenilor.

De cealaltă parte, fostul primar Liviu Raischi spune că aude pentru prima dată despre o astfel de notă informativă și că de fapt problema trebuia rezolvată de către întreprinderea municipală din localitate. El confirmă că anul trecut a revenit la serviciu după un

concediu de câteva luni și că la întoarcere lămpile erau deja deconectate: „Să fi fost acel aviz de la Red Nord sau să nu fi fost, oricum pilonii erau ai lor, iar întreprinderea municipală trebuia să achite pentru serviciile de reinstalare a lămpilor. Atunci, la moment, eu nu eram pe loc și era tot dumneaei înlocuitoarea (Ludmila Guțu – n.r.), că eu am plecat în concediu, timp de patru luni am fost în concediu în Olanda”.

La rândul său, șeful Întreprinderii municipale din Tătărauca Veche, Gheorghe Cauș, dă vina pe furnizorul de energie, deoarece nu a vrut „să se înțeleagă omeneste” și să restabilească sistemul de iluminat stradal, după îngroparea stâlpilor. „Noi am stat lângă dâșii două-trei zile, când au început lucrările din marginea satului. Le-am spus: «Hai, vă rugăm, hai faceți, instalați-le înapoi, noi vom da ajutor măcar ceva», însă nimica”, spune funcționarul.

Vasilii Lungu, șeful Oficiului raional Dondușeni al SA „Rețelele Electrice de Distribuție Nord”, a explicat că a trimis la Primărie avizul despre schimbarea pilonilor, așa cum a procedat și cu alte localități, iar autoritatea locală din Tătărauca Veche ar fi trebuit să încheie acel acord privind reinstalarea lămpilor.

Ludmila Guțu afirmă că, reieșind din calculele preliminare pe care le-a făcut Primăria, ar fi necesare 300 de mii de lei pentru ca o firmă specializată să reinstaleze lămpile, cablurile și contoarele, bani care nu pot fi planificați nici în bugetul pentru anul viitor, întrucât nu au de unde să se acumuleze.

PRIMARUL DIN RUDI: „SĂ CHELTUIEȘTI DE DOUĂ ORI BANI PENTRU ACELAȘI LUCRU, NU-I CHIAR GOSPODĂREȘTE”

În prezent se schimbă stâlpii și în satul Rudi, amplasat la 20 de km de Tătărauca Veche. Acolo însă, după ce a primit nota informativă de la furnizorul de energie, primarul Iurie Marian a semnat cu acesta un acord de reinstalare a lămpilor, lucru pe care trebuia să îl facă și Primăria Tătărauca Veche. „Diferența este în preîntâmpinare. În decembrie anul trecut, mi-am planificat niște surse financiare pentru a extinde iluminatul. Eu consider așa și cred că nu greșesc: să cheltuiesti de două ori bani pentru același lucru, cam nu-i

gospodărește”, spune primarul de la Rudi. „Red Nord anunță printr-o scrisoare oficială că vor să schimbe stâlpii. Și asta din motivul că la noi foarte mulți stâlpi sunt vechi, de lemn, iar conductorii sunt deschiși, fără izolare. Acum ei schimbă și conductorii, și stâlpii, spre beneficiul cetățenilor”, mai explică alesul local.

UN LOCUIITOR SE OFERĂ SĂ REINSTALEZE LĂMPILE PE CONT PROPRIU

Iurie Sârbu, un locuitor din Tătărăuca Veche, s-a mutat de curând aici, după ce a decis să renoveze casa părintească, situată la marginea satului. Nu prea știe cum arăta satul scaldat în lumină, dar spune că ar fi în stare să instaleze el însuși acele lămpi dacă i s-ar permite. „Nu mă tem eu tare, dar trebuie lumină să fie. Merg noaptea străini, bat la poartă. Am câini buni, dar ei nu vor ajuta. Au schimbat stâlpii, lumina au scos-o și așa au și lăsat-o. Lasă să dea becurile de la primărie, că le pun eu pe stâlpi, dacă nu trebuie la nimeni. Eu trag lumină de la mine de acasă, de la contorul meu. Cine trebuie să plătească? Primăria? Lasă să plătească, primăria trebuie să aibă bani”, spune localnicul.

O altă săteancă afirmă că Primăria este săracă și ar fi bine dacă banii pentru reinstalare ar fi alocați de autoritățile publice centrale: „Primăria comunei nu cred să aibă sursele bănești care se cer, să facă față la toate acestea. Văd rezolvarea printr-un ajutor sau implicarea bugetului «de sus»”.

Unii săteni sunt gata să plătească eșalonat, odată cu factura lunară, și lucrările de reinstalare a lămpilor, dacă ar exista o astfel de posibilitate. „Cred că fiecare cetățean ar fi de acord să plătească un procent oarecare, atunci când achităm factura pe lumină, numai să restabilim iluminarea. Să nu fi avut așa ceva înainte, poate că nici nu ne dădeam seama cât de bine e să avem. La ora 17.00 deja este târziu, fiecare ba vine de la serviciu, ba se duce după copii la grădiniță. Parcă și satul prinsese la viață. Cei mai bătrâni puteau să se ducă fără probleme la vecini. Era un indicator că satul îi viu, dar acum e noapte”, spune, cu regret, Rodica Dub.

Primara Ludmila Guțu afirmă că de la oameni nu poate colecta bani, fiindcă nu are nici un argument legal să îi ceară. Ea susține

Însă că dacă în viitorul apropiat nu va găsi cele peste 300 de mii de lei necesare, va fi nevoită să caute alți donatori care ar putea susține acest proiect.

Varianta desfășurată a investigației, precum și varianta video, le puteți găsi scanând acest semn:

PROMISIUNI ELECTORALE ONORATE CU PREȚUL UNOR PIERDERI FINANCIARE LA Î.M. „ORHEI TRANSPORT”

TATIANA DJAMANOV,
RADIO ORHEI, RADIOORHEI.INFO, 4 noiembrie 2020

Întreprinderea municipală „Orhei Transport”, care asigură circulația transportului public în orașul Orhei, a devenit, treptat, un instrument folosit de administrația orașului pentru realizarea unor promisiuni electorale populiste. Chiar dacă rata venituri, întreprinderea a început să transporte oamenii gratuit prin oraș și continuă să o facă și în prezent, întrucât așa promisese primarul Ilan Șor. De asemenea, după ce Primăria Orhei a anunțat că a deschis o cursă interurbană ieftină, „Orhei Transport” a început să transporte călătorii pe ruta Orhei-Chișinău, fapt care a generat pierderi, iar ruta a fost închisă. După un control efectuat în 2019, Inspekția Financiară a Ministerului Finanțelor (IF) a constatat o serie de nereguli în gestionarea banilor la întreprindere, iar datele Biroului Național de Statistică arată că aceasta a încheiat anul 2019 cu pierderi de circa 2 milioane 300 de mii de lei.

Î.M. „Orhei Transport” a fost fondată de Consiliul local Orhei în anul 2013, cu un capital social de 10 mii de lei. Compania a fost, o vreme, o întreprindere prosperă și a devenit o pușculiță din care, ulterior, administrația orașului a putut scoate milioane de lei, pentru împrumuturi fără dobândă. S-a transformat, însă, într-o gaură neagră, care acum înghite milioane din bugetul local. Asta se întâmplă după ce, în 2015, la conducerea Primăriei Orhei a venit omul de afaceri Ilan Șor, acum condamnat în primă instanță în dosarul „Furtul miliardului” și plecat pe ascuns din țară, iar în Consiliul Municipal – o majoritate de consilieri atașați acestuia.

PRIMĂRIA A GĂSIT CREDITOR – A ÎMPRUMUTAT BANI DE LA „ORHEI TRANSPORT”

În anul 2015, după instalarea lui Ilan Șor în fruntea Orheiului, fondatorul – Consiliul Municipal, a obligat Î.M. „Orhei Transport”¹ să rezilieze un contract de depozit pe care îl avea cu o bancă, și să împrumute Primăriei 1 milion 400 de mii de lei, pentru acoperirea cheltuielilor legate de amenajarea teritoriului. Decizia a fost calificată drept ilegală de către Oficiul Cancelariei de Stat Orhei, care a cerut abrogarea ei. În consecință, conducerea urbei a informat Cancelaria de Stat² că a restituit întreprinderii banii împrumutați.

La mijlocul anului 2017, „Orhei Transport” a fost obligată din nou să dea bani cu împrumut³. De această dată – Întreprinderii Municipale „Servicii Comunal Locative Orhei”. Aceasta a utilizat banii împrumutați – 1 milion 500 de mii de lei – la renovarea străzii

pe care se află sediul Primăriei. Există bănuiele că împrumutul încă nu a fost rambursat, însă reprezentanții „Servicii Comunal Locative Orhei” au refuzat nu doar să ne ofere o copie de pe documentul care ar confirma restituirea banilor, ci și să spună, cel puțin, data la care a făcut acest lucru.

Restituirea celor 1,5 milioane de lei ar fi trebuit să aibă loc până la finele lunii decembrie 2017. Cu doar trei săptămâni înainte de data limită, „Orhei Transport”, iar alături de aceasta și Primăria, au devenit dependente de o injecție financiară de aproape două ori mai mică. Asta, din dorința de a construi o gară auto. În calitate de sponsor s-a prezentat Asociația Obștească „Pentru Orhei”, afiliată lui Ilan Șor, care la acel moment era condusă de un apropiat al acestuia, Viorel Melnic, fost șef al Serviciului Vamal și, până de curând, deputat. Numele lui Melnic figurează în raportul Companiei britanice „Kroll”, care a fost angajată de Guvern să documenteze tranzacțiile și conexiunile din dosarul „Furtul miliardului”.

CLĂDIRE PENTRU ÎNCĂ O GARĂ AUTO ORHEI, CONSTRUITĂ URGENT

În luna noiembrie 2017, proaspăt numitul în funcția de manager-șef al „Orhei Transport”, Andrei Bostan, a solicitat Consiliului Municipal să-și modifice o decizie din 2014⁴, prin care întreprinderii îi fusese dat în gestiune un teren public cu o suprafață de 1,3544 ha „pentru edificarea și deservirea sediului și a atelierului de reparație a unităților de transport, pe termen de 10 ani”. Andrei Bostan motiva că pe terenul în cauză va fi construită o gară auto. Doleanța i-a fost satisfăcută și textul documentului s-a completat cu sintagma „pentru construcția gării auto și bazei tehnico-materiale”⁵.

După o lună, un edificiu cu suprafața de 112 m.p., care să servească drept clădire a Gării Auto a fost nu doar construit, dar și transmis⁶ în administrare Întreprinderii „Orhei Transport”, pentru 15 ani. Asta după ce AO „Pentru Orhei”, afiliată lui Ilan Șor, în calitate de finanțator, Primăria Orhei ca beneficiar și Î.M. „Orhei Transport” ca gestionar de teren au încheiat un acord de colaborare pentru o perioadă de 5 ani⁷. Potrivit datelor oficiale⁸, în baza

acordului de colaborare, destinat „asigurării operațiunilor de edificare a construcției”, AO „Pentru Orhei” a cheltuit la construirea gării 800 de mii de lei, iar „Orhei Transport” – 183 de mii 303 de lei.

CLĂDIRIA NOUĂ, PREGĂTITĂ SPRE TRANSMITERE UNUI AGENT ECONOMIC PRIVAT

Deși construit urgent, edificiul Gării Auto nu a fost utilizat imediat de către „Orhei Transport”. La sfârșitul anului 2018, clădirea era deja catalogată drept „activ neutilizat”, planificându-se transmiterea ei în locațiune Companiei „Gările Auto Moderne” SRL, un agent economic privat care a luat în concesiune autogările din raioane. Proiectul deciziei de dare în locațiune, semnat de toți cei patru foști viceprimari de Orhei, urma să fie introdus suplimentar pe ordinea de zi a unei ședințe extraordinare a Consiliului orașenesc, însă nu a mai ajuns să fie examinat.

Se întâmpla la doar 5 zile după ce Agenția Proprietății Publice a anunțat⁹ despre semnarea unui contract, în baza căruia gările auto de stat din țară au fost date în concesiune Întreprinderii „Gările Auto Moderne” pe o perioadă de 25 de ani. La sfârșitul anului 2019, Procuratura Anticorupție a inițiat o cauză penală privind concesiunea gărilor din cadrul Î.S. „Gările și Stațiile Auto”.

Noua Gară Auto din Orhei, supranumită de autorități Gara de Nord, a fost utilizată după destinație doar câteva luni din anul 2019. Mai bine de doi ani, imobilul nou de pe strada Unirii, 61 nu a fost utilizat nici în calitate de sediu pentru administrația „Orhei Transport”. Doar recent, la mijlocul anului 2020, conducerea întreprinderii a trecut cu oficiile acolo, plecând din birourile unui hotel din centrul orașului, unde a stat cu chirie.

AUTOBUZE ÎN LEASING. STARTUL FLUXULUI DE MILIOANE DIN BUGET

În luna august 2018, CM Orhei și-a dat acordul¹⁰ prealabil pentru ca „Orhei Transport” să desfășoare o achiziție publică pentru procurarea, în rate sau în leasing, a 43 de autobuze noi cu o valoare aproximativă de 17 milioane 650 de mii de lei. După mai bine de

două luni, decizia a fost modificată, iar prevederea despre obligativitatea achiziției publice a fost exclusă¹¹.

Între timp, capitalul social al „Orhei Transport” a fost majorat¹² din contul bugetului local cu 9 milioane 822 mii 400 de lei, destinați „dezvoltării întreprinderii și infrastructurii rutiere”. În aceeași zi, au fost aprobate „condițiile de leasing financiar înaintate de „Victoria Leasing” SRL” pentru procurarea transportului nou¹³. Cheltuielile pentru leasingul pe o perioadă de 36 de luni se fac din contul capitalului social și din contul întreprinderii municipale.

În total, în perioada octombrie 2018 – ianuarie 2020, din bugetul local au fost direcționați la majorarea capitalului social al „Orhei Transport” 19 milioane 591 mii 700 lei, ceea ce e cu aproape 2 milioane de lei mai mult față de suma inițial aprobată pentru achiziționarea a 43 de autobuze. Asta, în timp ce pe contractul cu „Victoria Leasing”, prevăzut până spre finele anului 2021, au fost achiziționate mai puține autobuze – 37 de „GAZelle-uri”.

PREȚUL GRATUITĂȚII PRIN ORAȘ ȘI ...

La mijlocul anului 2019, Î.M. „Orhei Transport” a fost controlată de Inspekția Financiară. Controlul a scos la iveală faptul că pe parcursul primelor cinci luni ale anului întreprinderea a ratat venituri în sumă de 2 milioane 900 de mii de lei din cauza că, la solicitarea autorităților municipale, transporta pasagerii gratuit pe rutele urbane. În luna octombrie 2019, conducerea întreprinderii a informat Inspekția Financiară că 824 de mii de lei i-au fost restituiți, „celelalte sume urmând să fie restituite ulterior”. Prestarea serviciilor gratuite continuă și în prezent, dar atât „Orhei Transport”, cât și Primăria au refuzat să ne furnizeze informații despre veniturile ratate și compensațiile oferite din bugetul local.

Cu aproape 2 ani în urmă, când CM Orhei a aprobat tariful călătoriilor în transportul public urban, șeful „Orhei Transport”, Andrei Bostan, a pledat pentru servicii gratuite în ore de vârf, chiar dacă anticipa că întreprinderea va rata lunar venituri de circa 600 de mii de lei. Pentru a compensa ratările, Primăria Orhei urma să identifice, în baza rapoartelor „Orhei Transport”, surse

din care să restituie banii. Evidența primară a serviciilor gratuite urma să fie făcută prin emiterea biletelor cu mențiunea „călătorie gratuită”. Astfel de bilete nu se dau călătorilor, iar administrația întreprinderii nu spune din ce cauză și nici ce documente prezintă Primăriei drept confirmare a sumelor ratate.

Călătorii gratuite cu transportul public în orașul Orhei au început să fie operate din luna ianuarie 2019, pe muchia campaniei electorale pentru Parlament, la care au participat Ilan Șor și partidul său. Astfel, după mai bine de 3,5 ani de la alegerile locale, când a promis că îndată ce va deveni primar transportul public va fi gratuit, Șor a anunțat că și-a îndeplinit promisiunea¹⁴.

... AL BILETELOR IEFTINE SPRE CHIȘINĂU

O altă inițiativă lansată zgomotos în anul electoral 2019 s-a încheiat cu pierderi financiare. La începutul lunii februarie, Primăria a anunțat¹⁵ că își deschide propria rută interurbană Orhei-Chișinău, iar călătoriile de la Gara de Nord din Orhei vor fi asigurate de „Orhei Transport” cu „doar 18 lei, în comparație cu 23 de lei, la alte companii”.

Abia în iunie 2019, CM Orhei a aprobat tariful de 18 lei, care a fost propus de însuși managerul-șef al întreprinderii, Andrei Bostan. În calculele prezentate, Bostan a inclus și cheltuieli de arendă în sumă de 500 de lei pe zi, per unitate de transport. Asta, deși întreprinderea dispunea deja de cele 37 de GAZell-uri noi, cu care Primăria și-a ilustrat oferta călătoriilor ieftine spre Chișinău.

Serghei Arzumanean, administratorul Companiei „Coloana Auto-2811” din Orhei, care de zeci de ani operează curse auto pe ruta Orhei-Chișinău, spune că din cauza concurenței neloiale din 2019 și firma sa a suportat pierderi, respectiv, s-au micșorat plățile la buget. Asta, deoarece „CA-2811” s-a văzut nevoită să reducă prețul biletului, la fel, până la 18 lei: *„Când au deschis ruta la Chișinău cu bilete de 18 lei, au vrut să smulgă bucata de la noi. De unde ei își compensează pierderile? Din buget! Înțelegeți, noi în fiecare an plătim în buget milioane, iar ei din banii noștri vor să distrugă întreprinderea noastră! Asta chiar e atac raider!”*.

PROCURATURA NU A GĂȘIT NIMIC PENAL, DOAR CONTRAVENȚIONAL

La puțin timp după legalizarea tarifului redus, cursa interurbană Orhei-Chișinău a fost închisă. Spre deosebire de lansare, dispariția serviciului s-a produs silențios și practic concomitent cu controlul financiar desfășurat la „Orhei Transport”.

Inspecția Financiară a constatat că, în perioada 5 februarie – 30 iunie 2019, transportând călători pe ruta Orhei-Chișinău, „Orhei Transport” a suportat pierderi în sumă de 614 mii 400 de lei. O altă neregulă serioasă a constat în acoperirea din bugetul întreprinderii a cheltuielilor pentru combustibilul autoturismelor particulare luate în arendă, în sumă de 348 de mii 300 de lei.

Rezultatele controlului financiar au fost remise Procuraturii raionului Orhei. Procurorul Vadim Machidon ne-a informat că sesizarea Inspecției Financiare s-a referit la faptul săvârșirii infracțiunii de evaziune fiscală de către reprezentanții „Orhei Transport” și că procesul penal inițiat s-a finalizat cu refuzul de a porni o urmărire penală: *„Am examinat materialele prin prisma articolului 244 din Codul Penal – „evaziune fiscală”. Prin urmare, am constatat lipsa elementelor infracțiunii, respectiv am constatat elemente ale contravenției, dar n-am avut posibilitate să-i atragem la răspundere, deoarece i-a sancționat contravențional Inspecția Financiară”*.

SOLIDARI ÎN ASCUNDEREA INFORMAȚIEI

Primăria și două întreprinderi subordonate, cărora le-am solicitat informații, nu au răspuns la niciuna din întrebările adresate. Contrar legislației, acestea nu publică nici rapoartele anuale de activitate ale întreprinderilor municipale, care trebuie să conțină mai multe informații relevante de ordin managerial și financiar.

Marea parte a deciziilor referitoare la Î.M. „Orhei Transport” din ultimii ani a fost aprobată de CM Orhei în ședințe extraordinare, proiectele fiind introduse pe ordinea de zi suplimentar, la propunerea liderului de atunci al fracțiunii Partidului „Șor”, Pavel Verejanu. După ce a câștigat alegerile locale din octombrie 2019, Pavel Verejanu a devenit primar al municipiului Orhei.

Pe scrisoarea prin care ni s-a refuzat furnizarea informației de la Primărie stă semnătura viceprimarului Anastasia Țurcan, care anterior a fost contabil-șef al instituției. Am contactat-o pe Țurcan pentru a-i spune că refuzul de a oferi copii de pe documente este neîntemeiat, mai ales că nici nu am solicitat vreo copie, ci alte informații. *„Răspunsul pe care l-ați recepționat este răspunsul oficial din partea Primăriei. Nu am nimic de completat”*, a spus demnitară.

De la alegerile din 2015 încoace, Andrei Bostan este al patrulea la număr conducător al „Orhei Transport”. Schimbarea puterii locale l-a găsit în fruntea întreprinderii pe Victor Șeremet, care, în scurt timp, a cedat șefia, devenind adjunct. În 2018, acesta a fost concediat nelegitim din serviciu, dar s-a restabilit în funcție prin judecată, întreprinderea fiind obligată să-i plătească despăgubiri de peste 64 de mii de lei.

Andrei Bostan a fost numit șef la „Orhei Transport” în luna august 2017. Anterior, a fost director comercial al „AutoPrezent” SRL, o companie care a figurat în scandalul prețurilor majorate al autobuzelor școlare achiziționate de Ministerul Educației în anul 2011. Recent, Autoritatea Națională de Integritate a pornit un control pe numele lui Andrei Bostan, sesizându-se din oficiu pe baza unei investigații jurnalistice privind averea și interesele lui Andrei Bostan¹⁶.

I-am solicitat șefului „Orhei Transport” să comenteze pierderile financiare mari ale întreprinderii și constatările Inspecției Financiare:

- Eu acum sunt ocupat tare, am ședință.
- Când să vă sun, mai exact?
- Eu nu știu graficul meu de azi, sunați mai târziu.

Mai târziu, Bostan nu a răspuns nici la apelurile telefonice, nici la întrebările trimise prin poșta electronică.

Dintre persoanele care au condus Întreprinderea „Orhei Transport” în ultimii ani cel mai cunoscut publicului este Sergiu Albot. El a fost numit director la puțin timp după ce Ilan Șor a devenit primar. Albot a ocupat anterior posturile de viceședinte al „Unibank” și administrator al „Băncii Sociale” – două din cele trei instituții bancare falimentate la sfârșitul anului 2014, parte din fraudă bancară cunoscută cu numele de „Furtul miliardului”.

Numele soției lui Sergiu Albot, Maria, apare alături de cel al lui Ilan Șor în raportul Companiei britanice „Kroll” privind fraudă bancară din 2014. În anul 2017, Ilan Șor a fost condamnat la 7 ani și 6 luni de închisoare, în prima instanță, pentru escrocherie și spălare de bani în proporții deosebit de mari, dar a fost eliberat de sub strajă și plasat sub control judiciar, până la pronunțarea unei decizii judecătorești definitive.

În iunie 2019, Ilan Șor, care tocmai devenise parlamentar, a părăsit pe ascuns Republica Moldova, concomitent cu liderul Partidului Democrat, care a fost impus să renunțe la guvernare, Vladimir Plahotniuc. Cei doi sunt dați în urmărire națională și internațională, fiind bănuți de organizarea fraudei bancare – „Furtul miliardului”.

ADNOTĂRI

- 1 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 10.12.205, https://orhei.md/media/files/files/13_18_cu_privire_la_contractarea_imprumutului_3171327.pdf
- 2 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 12.02.2016, https://orhei.md/media/files/files/1_14_2_cu_privire_la_examinarea_notificarii_9222856.pdf
- 3 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 11.08.2017, https://orhei.md/media/files/files/7_18_cu_privire_la_aprobarea_contract_rii_unui_aimprumut_249520.pdf
- 4 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 24.10.2014, https://orhei.md/media/files/files/7_29_1_cu_privire_la_darea_in_administrare_a_terenului_5637327.pdf
- 5 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 24.11.2017, https://orhei.md/media/files/files/12_2_2_cu_privire_la_modificarea_deciziei_consiliului_municipal_orhei_nr_7_29_1_din_24_10_2014_cu_privire_la_darea_in_administrare_a_terenului_7683339.pdf
- 6 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 29.12.2017, https://orhei.md/media/files/files/14_14_cu_privire_la_transmiterea_bunului_imobil_in_administrare_3124979.pdf
- 7 Acord de colaborare încheiat la 8.12.2017, https://orhei.md/media/files/files/13_20_cu_privire_la_acordul_de_colaborare_incheiat_intre_ao_pentru_orhei_im_orhei_transport_si_autoritatea_executiva_a_consiliului_municipal_orhei_8579711.pdf
- 8 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 29.12.2017, https://orhei.md/media/files/files/14_13_1_cu_privire_la_primirea_in_prorietate_publica_8007113.pdf
- 9 Comunicat de presă al Agenției Proprietății Publice din 21.12.2018, <http://www.app.gov.md/semnarea-contractul-de-parteneriat-public-privat-pentru-modernizarea-garilor-auto-din-moldova-3-1542>
- 10 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 3.08.2018, https://orhei.md/media/files/files/7_6_cu_privire_la_exprimarea_acordului_privind_achizitionarea_autobuzelor_noi_de_catre_i_m_orhei_transport_3479905.pdf
- 11 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 26.10.2018, https://orhei.md/media/files/files/10_7_cu_privire_la_modificarea_deciziei_nr_7_6_din_03_08_2018_8318356.pdf
- 12 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 10.10.2018, https://orhei.md/media/files/files/9_1_cu_privire_la_majorarea_capitalului_social_al_i_m_orhei_transport_4332647.pdf
- 13 Decizia Consiliului Municipal Orhei din 10.10.2018, https://orhei.md/media/files/files/9_2_cu_privire_la_aprobarea_conditiilor_de_leasing_inainte_de_victoria_leasing_srl_catre_i_m_orhei_transport_p_u_procurarea_autobuzelor_noi_1546797.pdf
- 14 Comunicat de presă al Primăriei Orhei din 2 ianuarie 2019, <https://orhei.md/index.php?pag=news&id=736&rid=2703&l=ro>
- 15 Omunicat de presă al Primăriei Orhei din 8.02.2019, <https://orhei.md/index.php?pag=news&id=736&rid=2745&l=ro>
- 16 Investigația jurnalistică „Șef la Orhei, fără declarație de avere publicată și venituri din arenda propriei mașini”, publicată la 6.10.2020 de Radioorhei.info, <https://radioorhei.info/sef-la-orhei-fara-declaratie-de-avere-publicata-si-cu-venituri-din-arenda-propriei-masini/?swcfcpc=1>

AGENȚI IMOBILIARI ÎN ROBE

NICOLAE CUȘCHEVICI

RISE.MD, 29 iunie 2020

Jumătate dintre cei aproape 60 de judecători care acum trei ani au obținut apartamente la preț redus în Chișinău le-au vândut. Mulți dintre ei au făcut-o la nici un an de când au devenit proprietari. Locuințele, care ar fi trebuit să-i asigure sau să le îmbunătățească judecătorilor condițiile de trai, s-au dovedit a fi „prea” mici pentru necesitățile unora, dorindu-și „altul, mai spațios”, în timp ce alții le-au găsit „vicii ascunse admise de către antreprenor”. Printre cei care au vândut apartamentele obținute la un preț de două ori mai mic decât cel de piață sunt și judecători care dețin case de milioane, dar și doi magistrați judecați pentru implicare în „Spălătoria rusească” ¹.

Primăria mun. Chișinău	Judecătoria Chișinău	A demisionat în aprilie 2014	Hristo Botev 6	75	10.08.2016	170	25.632 EUR
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Centru	Judecătoria Chișinău, sed. Centru	Ceucari 2/4	70.8	24.05.2017	30.08.2017	25.884 EUR
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Râșcani	Judecătoria Chișinău, sed. Centru	Română 2/3 A	71.1	05.04.2017	03.08.2017	22.874 EUR
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Botanica	Curtea de Apel Chișinău	Ceucari 2/4	66.7	27.01.2017	13.12.2017	22.874 EUR
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria Călărași	Curtea de Apel Chișinău	Ceucari 2/4	70.9	31.05.2017	27.02.2017	24.120 EUR
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Bulzocieni	A demisionat în aprilie 2014	Ceucari 2/4	66.4	28.12.2017	31.07.2018	249
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Chișinău	Judecătoria Chișinău, sed. Centru	Ceucari 2/4	77.3	25.05.2017	29.01.2018	24.300 EUR
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Dîceni	Judecătoria Comrat ¹	Ceucari 2/4	66.9	04.08.2017	30.04.2018	248
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Dorohoi	Curtea de Apel Chișinău	Ceucari 2/4	79.9	11.01.2018	17.08.2017	248
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Drobeta	A demisionat în decembrie 2018	Ceucari 2/4	66.3	17.08.2017	17.08.2017	248
Primăria mun. Chișinău	Judecătoria sect. Dorohoi	Judecătoria sect. Centru	Ceucari 2/4	66.3	17.08.2017	17.08.2017	248

În 2014, pe trei terenuri puse la dispoziție de Primăria mun. Chișinău a început construcția mai multor blocuri, scopul declarat fiind asigurarea cu locuințe a angajaților din sistemul judecătoresc. Două șantiere – pe străzile Romană și Ceucari – au demarat la inițiativa Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), iar unul – pe strada Hristo Botev, din inițiativa Judecătoriei sectorului Râșcani. Magistratii beneficiari au fost selectați inclusiv pentru că, oficial, „nu dispun de spațiu locativ în raza mun. Chișinău” sau „dispun de un spațiu locativ insuficient”, dar și pentru că au copii și, la asigurarea lor „cu spațiu locativ, urmează să contribuie părinții”. E adevărat că, nici oferta nu era de neglijat – în medie, în jur de 350 de euro pentru un metru pătrat. Practic, prețul e de două ori mai mic decât cel de piață, din care cauză le-am numit generic „apartamente preferențiale”.

CSM și Judecătoria sect. Râșcani au pus la dispoziția companiilor de construcții „Basconslux” și „Exfactor-Grup” terenuri obținute de la Primăria mun. Chișinău. În schimb, companiile le-au oferit angajaților din sistemul judecătoresc o anumită cotă din suprafața totală a apartamentelor: str. Romană – 57%, str. Ceucari – 40% și str. Hristo Botev – 23%, și un preț redus: 360 de euro/m.p. și 300 de euro/m.p. (la ultimul etaj al blocului de pe str. Hristo Botev).

Din 2017, *atunci când au fost date în exploatare blocurile, și până în prezent, un judecător și-a donat apartamentul, trei le-au cesionat și cel puțin 28 le-au vândut.*

STARTUL SEZONULUI 2020

Cea mai recentă tranzacție de vânzare a înregistrat-o **Boris Talpă** de la Judecătoria Criuleni, sediul Dubăsari. Magistratul a vândut apartamentul preferențial de 70 de metri pătrați din blocul de pe str. Ceucari la mijlocul lunii mai. Locuința l-a costat puțin peste 26 de mii de euro, iar prețul de vânzare ar urma să devină public abia la anul, după ce magistratul își va depune la Autoritatea Națională de Integritate (ANI) declarația de avere pentru 2020. *„Declarația am s-o fac la anul, așa că poate vă uitați la anul și o să scrieți prețul la anul, dacă nu vă supărați”,* a declarat Boris Talpă.

La două săptămâni de la tranzacție, el a mai vândut un imobil – un apartament de 50 de metri pătrați din Chișinău pe care familia sa îl privatizase încă în 1996. *„Am doi copii mari – băiatul are 24 de ani și fata are 14, [...] și amândoi erau într-o odaie destul de mică și cam apăreau certuri, și chiar dacă treceam în partea cealaltă [în apartamentul de pe str. Ceucari], în alte două odăi, nu se rezolva situația. [...] Și am fost nevoiți să vindem și apartamentul acesta [de pe str. Ceucari], și apartamentul unde trăiam împreună cu mama, și acum suntem în căutare la un spațiu ceva mai mare. Ne gândim poate să luăm o casă. Asta e ideea, nu ca să fac bani sau altceva”,* a mai explicat magistratul Boris Talpă.

În șirul tranzacțiilor cu apartamente preferențiale, Talpă a fost precedat de **Gheorghe Mîțu**, acum judecător la Judecătoria Chișinău, sediul Botanica. Mîțu și-a vândut locuința în prima săptămână din martie a acestui an. O contractase încă pe când activa la Judecătoria sect. Râșcani. Apartamentul se află în blocul de pe str. Hristo Botev, are 80 de metri pătrați și l-a costat 29 de mii de euro. Și în cazul lui prețul tranzacției ar urma să apară abia în declarația de avere pe 2020. De menționat că apartamentul preferențial e singurul imobil pe care judecătorul l-a declarat la ANI în ultimii șase ani. *„Cu banii pe care i-am obținut din vânzare mi-am cumpărat alt bun, adică am investit în construcția altui bun imobil, [tot în Chișinău]. Și faptul dat o să fie reflectat în declarația cu privire la avere și interese pentru anul 2020. [...]*

Atât prețul vânzării, cât și valoarea bunului cu care a fost cumpărat”, a explicat Gheorghe Mățu.

Tot în prima săptămână, doar că cea din februarie a acestui an, și-a vândut apartamentul de pe str. Hristo Botev și **Veronica Negru**. Locuința are 75 de metri pătrați și a costat-o puțin peste 26 de mii de euro. Nici în cazul ei nu știm costul tranzacției, pentru că informația dată ar urma s-o declare la ANI în 2021. Magistrata era la Curtea de Apel Chișinău când a obținut dreptul la un apartament preferențial, dar nu pe filiera CSM, ci pe cea a Judecătoriei sect. Râșcani. Motivul: *„a activat la Judecătoria sect. Râșcani mai mult de 12 ani, precum și are doi copii la întreținere, care urmează a fi asigurați cu spațiu locativ”*. La acel moment, Veronica Negru deținea în Chișinău un apartament de peste 80 de metri pătrați și un spațiu comercial de circa 125 de metri pătrați, pe care l-a cumpărat în 2011 și pe care urmează să-l plătească, în rate, până în 2021. Între timp, îl dă în arendă și, în ultimii opt ani, a încasat de pe el în jur de jumătate de milion de lei. La 9 iunie 2020, prin intermediul purtătoarei de cuvânt a Curții de Apel Chișinău, Octeabrina Popa, i-am expediat judecătorei un demers în care am întrebat-o despre condițiile în care a vândut apartamentul de pe str. Hristo Botev și prețul tranzacției, dar până la publicarea materialul așa și nu am primit un răspuns.

Iar cel care a deschis sezonul vânzărilor de apartamente preferențiale în 2020 este **Ghenadie Pavliuc**. A făcut-o tot în prima săptămână, doar că din ianuarie. Spre deosebire de colegii lui, actualul vicepreședinte al Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, a reușit să indice tranzacția în declarația de avere pentru 2019. Astfel, Pavliuc a încasat 35 de mii de euro pentru apartamentul său de 66 de metri pătrați din blocul de pe str. Ceucari și pentru care a plătit circa 21 de mii de euro. *„L-am vândut ca să procurăm altul, mai spațios. Țsta a fost motivul, nu din alte considerente. [...] Eu de fapt inițial am spus că apartamentul ăsta, care a fost, e pentru copii. Și vrem ca, din sectorul cela (Râșcani, cartierul Poșta Veche), să-l aducem mai aproape de noi. [...] Acum identificăm un alt apartament [...] și în curând chiar o să aibă loc schimbul”,* a explicat tranzacția Ghenadie Pavliuc. Când a fost selectat de CSM printre beneficiarii de apartamente preferențiale, Pavliuc lucra la Judecătoria sect. Buiucani și avea deja în proprietate o casă de 150 de metri pătrați, amplasată într-o zonă de elită din sect. Ciocana.

CAMPIONII

Dorel Musteață este campion absolut printre magistrații care au scăpat de apartamentele preferențiale. El a avut nevoie doar de o zi ca să-l vândă, un timp record comparativ cu ceilalți colegi de breaslă. Calculul l-am făcut reieșind din data încheierii actului de primire-preddare a locuinței (*document prin care persoana devine efectiv proprietarul locuinței*) și data semnării contractului de vânzare. Judecătorul și-a vândut locuința de 77 de metri pătrați din blocul de pe str. Romană în aprilie 2017 și a declarat că a încasat pe ea circa jumătate de milion de lei, echivalentul a nici 25 de mii de euro, la cursul de atunci. Adică exact cu cât l-a cumpărat. Cel puțin asta a indicat Musteață în declarația sa de avere. În 2014, când CSM l-a inclus în lista judecătorilor care vor beneficia de apartamente preferențiale, Musteață lucra la Anenii Noi și declarase un apartament, o casă, un teren pentru construcții, două terenuri extravilane și 12 terenuri agricole. Între timp, a fost transferat la Judecătoria Chișinău și detașat la CSM. *„Eu personal, familia mea, nu avea apartament la momentul acela. Activam la Anenii Noi, locuiam în Chișinău, în apartamentul pe care soția l-a dobândit [prin donație] cu mult înainte de căsătorie. [...] Dacă vă uitați în declarația mea de avere, am și terenuri de pământ, și casă, care se află la țară, deoarece am primit moștenire de la părinți. Dar, la momentul acela, eu n-am avut niciun apartament care să fie dobândit în timpul căsătoriei”,* a explicat Dorel Musteață.

Spre deosebire de colegul ei Musteață, **Ecaterinei Palanciuc** i-a luat două zile să-și vândă apartamentul, clasându-se, astfel, pe poziția a doua în top. Amplasat în blocul de pe str. Ceucari și cu o suprafață de 91 de metri pătrați, judecătoria a încasat oficial pentru el circa 550 de mii de lei, echivalentul a 27 de mii de euro. Prețul declarat coincide cu evaluarea oficială a Agenției Cadastru, fiind aproape de două ori mai mic decât cel de piață și chiar mai mic decât valoarea pe care Palanciuc însăși a indicat-o în declarația de avere pentru anul 2017. De când a fost inclusă de CSM în lista beneficiarilor de apartamente preferențiale, Ecaterina Palanciuc a fost mutată de la Judecătoria sect. Centru la Curtea de Apel Chișinău. În ultimii ani, familia magistratului a moștenit sau a primit donație două apartamente de peste 70 de metri pătrați fiecare și jumătate dintr-un apartament de 69 de metri pătrați. Toate trei

locuințe se află într-un singur bloc din orașul Ialoveni. Și Ecaterinei Palanciuc i-am expediat întrebările prin intermediul purtătoarei de cuvânt a Curții de Apel Chișinău, încercând să precizăm condițiile în care și-a înstrăinat apartamentul preferențial și cum se explică diferența dintre prețul cu care l-a cumpărat și cel cu care l-a vândut. S-a întâmplat asta la 12 iunie, dar așa și nu am primit un răspuns.

Pentru vânzarea apartamentului într-un termen de trei zile, ultimul loc pe podium i-a revenit **Liliei Lupașco**. Magistrata, transferată între timp de la Judecătoria sect. Râșcani la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, iar în aprilie curent desemnată să asigure interimatul funcției de vicepreședinte al sediului Râșcani, a obținut locuința la preț preferențial în blocul din str. Hristo Botev. Mai exact, aceasta a optat pentru două apartamente cu o cameră, ca „*să-i asigure pe cei doi copii aflați la întreținere*”. Doar că urmașii magistratei n-au mai apucat să se bucure de ele. Pe unul l-a cesionat în 2016 cu aproape 16 mii de euro, pe când construcția blocului încă era în toi. În cazul celui de-al doilea, a devenit oficial proprietară pe 14 iulie 2017, ca peste trei zile să semneze contractul de vânzare-cumpărare. Suma tranzacției – o enigmă. Lupașco nu a declarat la ANI că ar fi încasat ceva de pe urma celui de-al doilea apartament în care a investit circa 16 mii de euro și care, în 2017, i-a dispărut subit din declarația de avere. Anterior, judecătoria ne-a asigurat că a „*declarat absolut tot [...] Nu prea cred că ați verificat datele.*”

APARTAMENTELE FANTOMĂ

Conform declarațiilor de avere pe care le-au depus la ANI, nici magistratele Oxana Robu și Natalia Sandu, ultima devenită între timp Moldovanu, nu și-au vândut apartamentele obținute în blocul de pe str. Romană. Datele cadastrale arată, însă, altceva.

În cazul **Nataliei Moldovanu**, magistrata de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a preluat cheile unui apartament de aproape 50 de metri pătrați în septembrie 2017, iar un an mai târziu le-a și cedat. „*Era prea mic pentru noi. La mine familia s-a mărit și noi fizic nu încăpeam acolo*”, a explicat magistrata. Cât a încasat din această tranzacție, nu e clar. În declarația pe 2018 – anul în care a semnat contractul de vânzare-cumpărare, apartamentul respectiv încă mai figura în lista

proprietăților deținute. Valoarea declarată – 17.424 de euro. „*Totul este indicat acolo*”, a mai spus Natalia Moldovanu. În rest, judecătoria, aflată acum în concediu de maternitate, mai declară 4/10 dintr-o casă de 136 de metri pătrați, cotă-parte pe care o deține soțul ei. Aceeași proprietate a indicat-o și în 2014, când CSM a inclus-o în lista judecătorilor care vor beneficia de apartamente preferențiale.

Și **Oxana Robu** a obținut un apartament preferențial în blocul din str. Romană, doar că unul mai mare – de 70 de metri pătrați, în care a investit circa 25 de mii de euro. Conform extraselor cadastrale, judecătoria și-a primit locuința în primăvara lui 2017, iar în toamna următorului an a vândut-o. „*În legătură cu situația familială – îmbolnăvirea gravă în 2018 a membrului de familie, petrecerea investigațiilor medicale și a tratamentelor costisitoare, necesitatea achitării studiilor copilului pentru perioada 2018-2019, am fost nevoită să înstrăinez apartamentul*”, a explicat Oxana Robu. Tranzacția nu se regăsește la rubrica „*Venitul obținut din înstrăinarea bunurilor mobile sau imobile*” din declarația de avere pe 2018 a Oxanei Robu, acolo unde, „*în mod normal, corect*”, ar trebui să fie indicat, după cum ne-a explicat un reprezentant ANI, iar apartamentul preferențial pur și simplu a dispărut de la categoria „*Bunuri imobile*”. În schimb, judecătoria ne-a asigurat că a indicat venitul obținut din vânzarea apartamentului, doar că a făcut acest lucru „*la capitolul V*” al declarației.

Din capitolul respectiv, „*Active financiare în țară și/sau în străinătate*”, aflăm că magistrata deține „*numerar în monedă națională și/sau în valută străină care depășește suma a 15 salarii medii pe economie*” – toate detaliile fiind hașurate de ANI, dar și că are un depozit bancar de 40 de mii de euro. Conform declarației ei de avere, depozitul bancar a fost deschis în septembrie 2018, la exact două săptămâni de când a semnat contractul de vânzare-cumpărare a apartamentului preferențial. Deși am întrebat-o expres la ce preț a vândut apartamentul de pe str. Romană și dacă cei 40 de mii de euro provin din tranzacția cu bunul respectiv, Robu a evitat un răspuns direct.

JUDECĂTORII DIN LAUDROMAT

Sergiu Lebediuc lucra la Judecătoria Militară Chișinău și locuia într-un apartament de 64 de metri pătrați, înscris pe părinți, când l-a contractat pe cel preferențial. Are 71 de metri pătrați, se află în

complexul locativ de pe str. Ceucari și l-a costat pe magistrat circa 26 de mii de euro. Însă Lebediuc i-a fost proprietar doar o lună și 11 zile. Contactat telefonic, magistratul ne-a spus că, deși avea nevoie de apartamentul respectiv – „*nu știu dacă știți, dar locuiam nu numai în apartamentul părinților, dar și împreună cu părinții*”, – a ajuns să-l vândă din cauza mai multor probleme, inclusiv financiare, de serviciu și personale. „*Eu nu am avut resurse financiare și am luat credit ca să-l pot procura. [...] Apoi s-au început problemele [...] și am ajuns cu fundul gol pe gheață, cum se zice în popor. Deja, neavând niciun leu în buzunar, nici tu salariu, posibilitate de a te angaja undeva, cum poți să plătești creditul?! Și am fost nevoit să-l dau, să mă achit cu banca și să închid întrebarea*”, a spus Sergiu Lebediuc. Nu am putut să verificăm cu cât magistratul a vândut apartamentul, pentru că în 2016 a fost suspendat din funcție și, respectiv, de atunci nu a mai depus declarații de avere la ANI. Verbal, Lebediuc ne-a spus că l-a dat „*foarte ieftin*”, ca să nu fie nevoit să caute mult timp cumpărători: „*Eu l-am dat așa, mai pe degeaba. Vreo patru sute și ceva [de mii de lei] a ieșit. Am achitat acolo și procentul și tot [la bancă] și a rămas copeici. O mie de euro sau oleacă mai mult*”. Iar suspendarea lui din funcție s-a făcut la cererea procurorului general interimar de atunci, Eduard Harunjen. S-a întâmplat în toamna lui 2016 când, alături de alți peste 10 judecători și foști judecători, Lebediuc a fost reținut și, ulterior, acuzat că ar fi pronunțat cu bună-știință o hotărâre, sentință, decizie sau încheiere contrară legii. Dosarul se află încă în prima instanță. Conform unei note informative a Curții Supreme de Justiție, în 2011, pe când activa la Judecătoria Comrat, Lebediuc a admis mai multe încălcări la emiterea unei ordonanțe prin care a dispus ca două companii rusești să restituie unei firme britanice o datorie de 300 de milioane de dolari. Documentul semnat de Lebediuc este parte a operațiunii care a devenit ulterior cunoscută sub denumirea de „Spălătoria rusească”. „*Eu, ca apărător, consider că acolo [în dosar] nu există nimic, nici cât e negru sub unghie, cu privire la acuzațiile aduse. Nici legal, nici probatoriu, nici bun simț. Asta e poziția noastră. [...] E un dosar cu tentă politică și toți se hrănesc din dosarul ăsta*”, ne-a declarat Victor Mazniuc, avocatul lui Sergiu Lebediuc.

Și **Serghei Popovici**, fost coleg cu Lebediuc la Judecătoria Comrat, a obținut un apartament preferențial de 77 de metri pătrați,

doar că în blocul de pe str. Romană. Conform documentelor, l-a păstrat opt luni din momentul în care i-a intrat oficial în proprietate, după care l-a vândut. Însă, după cum ne-a explicat magistratul, în realitate el a cedat apartamentul încă înainte să înceapă construcția blocului, pentru că „nu aveam atunci bani”. Respectiv, „m-am înțeles cu un cumetru care avea bani și l-am vândut lui. [...] Eu practic am vândut locul, construcția, ori cum să spun. [...] El ca atare a pus la construcție”. Înainte de asta, Popovici obținuse de la autoritățile locale din Comrat un apartament de serviciu de 53.7 metri pătrați pe care, după ce l-a privatizat, la fel l-a vândut. Deja cu banii obținuți din înstrăinarea celor două locuințe, a investit într-un apartament de 75 de metri pătrați în sectorul Buiucani din Chișinău, unde spune că locuiește și în prezent. „Asta și a fost ideea. [...] – din astea două apartamente am cumpărat unul. [...] Mie nu-mi plac apartamentele în Centru. Eu sunt chișinăuian și știu ce înseamnă apartament în Centru. Mai ales la traseul acela...”, a mai explicat Serghei Popovici. Nici în cazul lui nu am putut să verificăm cu cât a vândut apartamentul din strada Romană, pentru că, la fel ca Lebediuc, și Popovici a fost suspendat din funcție în 2016 și, respectiv, de atunci nu a mai depus declarații de avere. „Țin minte că [am dat pe apartamentul din str. Romană] ori 27 de mii de euro, sau poate ceva mai mult, dar precis până la 30 de mii. [...] L-am vândut cu nouă mii [de euro] mai mult [decât l-am cumpărat]. Pe timpul acela el costa mai mult, dar eu l-am vândut pentru că nu aveam parale”, afirmă Serghei Popovici.

Similaritățile cu fostul coleg de la Comrat nu se opresc aici. Ca și Lebediuc, și Popovici are dosar penal pentru că ar fi pronunțat cu bună-știință o hotărâre, sentință, decizie sau încheiere contrară legii. Ceea ce l-a băgat în vizorul oamenilor legii sunt două ordonanțe, similare cu cea emisă de Lebediuc, prin care câteva firme din Federația Rusă erau obligate să returneze unor companii din Marea Britanie împrumuturi totale de 1,2 miliarde de dolari. Ulterior, procurorii anticorupție aveau să constate că, astfel, Popovici „a înlăturat obstacole la realizarea infracțiunii de spălare de bani din Federația Rusă în alte state”. Și în cazul lui, dosarul se află în prima instanță. „Poziția [noastră] e că [el] absolut ilegal a fost tras la răspundere penală, adică a fost pus sub învinuire. Și acum suntem la etapa – instanța să hotărască”, spune Gheorghe Ulianovschi, avocatul lui Serghei Popovici.

DIN PREFERENȚIAL, ÎN MILIONAR

Și pentru că, în esență, unul dintre scopurile apartamentelor preferențiale era îmbunătățirea condițiilor de trai pentru magistrați, unii exact asta au și făcut. Un exemplu e **Dorin Dulghieru**, acum vicepreședinte al Judecătoriei Chișinău, care a ajuns să locuiască într-un apartament de 168 de metri pătrați. Mutatul la casă nouă a magistratului a fost precedat de două vânzări de apartamente, inclusiv unul preferențial, tranzacții care au însumat aproximativ 1,2 milioane de lei, cifră practic similară cu valoarea achiziției de 168 de metri pătrați. „Eu am înstrăinat apartamentul de la Consiliul Superior al Magistraturii, apartamentul pe care l-am avut eu și, respectiv, am luat ca să-mi îmbunătățesc condițiile de trai. Am mizat pe faptul ca să am o suprafață mai mare,[...] ținând cont că am doi copii care trebuiau separați. [...] Adică nu am folosit banii în altceva, decât tot pentru îmbunătățirea condițiilor de trai. Asta e esența”, a explicat Dorin Dulgheru.

Oarecum similar cu Dulghieru a procedat și **Valeri Efros**. În 2014, când a fost inclus în listă de către CSM, magistratul lucra la Judecătoria sect. Centru din Chișinău și nu declara niciun imobil, cu excepția unui teren agricol de 7 ari, moștenit de soție. În blocul de pe str. Ceucari, Valeri Efros, promovat ulterior la Curtea de Apel Chișinău, a contractat un apartament de 90 de metri pătrați pe care a dat aproape 33 de mii de euro. L-a vândut în iunie 2017, la nici două luni de când devenise oficial proprietar. Conform declarației de avere, a încasat pe el aproape 230 de mii de lei (circa 11 mii de euro). Adică de aproape trei ori mai puțin decât a plătit. „L-am vândut eu cu mai scump. [...] Nu mai țin minte ce-am indicat [în declarația de avere], dar nu cred că 200 de mii de lei. Trebuie să vă mai uitați”, a spus magistratul. Doar că, după ce și-a analizat propria declarație pe 2017 depusă la ANI, Efros a sugerat că el a indicat nu valoarea totală a tranzacției, așa cum o cere legea, ci „venitul care era în afară de suma care noi am investit-o”. Altfel spus, profitul înregistrat de pe urma vânzării apartamentului. În același an, 2017, cu banii obținuți de pe urma vânzării apartamentului de pe str. Ceucari, la care a mai adăugat un împrumut contractat de soția sa, judecătorul și-a cumpărat altă locuință. Se află într-un bloc din sect. Buiucani al capitalei, vizavi de Parcul Dendrariu. Are 86 de metri pătrați și l-a costat dublu față de cel preferențial – 1,3 milioane de lei (aproape 63 de mii de euro). „De atâta și

am vândut [apartamentul preferențial], pentru procurarea unui apartament în altă zonă, în care acum locuiesc”, a precizat Valeri Efros. Cu apartamentul de lângă Parcul Dendrariu în proprietate, potrivit declarației de avere, a și plecat Efros din sistem, după ce, în aprilie 2018, președintele Igor Dodon l-a eliberat din funcție, „conform cererii de demisie”.

AU RENUNȚAT ȘI NU PEA

Virgiliu Buhnaci era judecător în sect. Botanica când CSM l-a inclus în lista beneficiarilor. Acestuia i-a revenit un apartament de aproape 60 de metri pătrați în complexul locativ de pe str. Ceucari. În 2014, când a încheiat contractul de investiție, Buhnaci declara că deține o casă de 73 de metri pătrați și un apartament de 80 de metri pătrați amplasat în centrul Chișinăului și evaluat, oficial, la circa 40 de mii de euro. Doar că, ulterior, magistratul renunță la apartamentul de pe Ceucari și încheie cu compania de construcții un alt contract. De data asta, Buhnaci bate palma pentru un apartament de 88 metri pătrați din blocul de pe str. Romană. *„Dispuneam la acel moment de un apartament cu două camere, dar am doi copii de sex diferit, urmând a le asigura membrilor familiei condiții corespunzătoare de trai, inclusiv odăi separate. Deoarece apartamentul atribuit în blocul de pe str. Ceucari nu corespundea solicitărilor mele privind îmbunătățirea condițiilor locative, fiind și mai mic decât cel pe care îl dețineam, am purces la schimbul acestuia”, este explicația judecătorului. Noul apartament l-a costat nici 32 de mii de euro și i-a intrat pe deplin în proprietate în octombrie 2017. Dar nu s-a ținut de el și, exact un an mai târziu, îl vinde cu peste 900 de mii de lei, adică 47 de mii de euro: „După transmiterea în natură a apartamentului atribuit [...], am constatat mai multe vicii ascunse admise de către antreprenor, lichidarea cărora necesitau investiții suplimentare considerabile. Această circumstanță, în rezultat, a dus la ferma convingere despre oportunitatea înstrăinării acestui imobil cu scopul investirii surselor provenite din înstrăinarea imobilului într-un alt spațiu locativ care să corespundă cerințelor noastre”.*

Și **Elena Covalenco**, pe atunci judecătore la Curtea Supremă de Justiție, urma să obțină o locuință pe filiera CSM. Nu s-a mai întâmpat, pentru că magistrata a refuzat s-o contracteze. *„Nu mă aranja nici locul, nici apartamentul pe care l-am tras la sorți”, ne-a declarat anterior*

Covalenco. Totuși, în cele din urmă se alege cu un apartament în blocul de pe str. Hristo Botev, pe motiv că, anterior, a deținut funcția de președintă a Judecătoriei sect. Râșcani și că, „în blocurile locative contractate de CSM nu i-a fost alocat spațiu locativ”. Astfel, la începutul anului 2018, Covalenco devine proprietară a unui apartament de 80 de metri pătrați care a costat-o nici 29 de mii de euro. În toamna aceluiași an, îl vinde cu 50 de mii de euro, iar aproape două luni mai târziu pleacă din sistem. Contactată telefonic, Elena Covalenco a ascultat întrebarea legată de cauza vânzării apartamentului și a închis, iar ulterior nu a mai răspuns la apelurile noastre.

Investigația este preluată cu acordul RISE Moldova. Acest subiect a fost realizat de RISE Moldova cu sprijinul Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros-Moldova și al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă (OSF), în cadrul proiectului „People of interest in the justice system of the Republic of Moldova”, implementat de RISE Moldova. Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorului și nu reflectă neapărat poziția Fundației. Instituțiile finanțatoare nu influențează în niciun fel subiectul și conținutul investigațiilor publicate.

ADNOTĂRI

- 1 A se vedea investigația RISE Moldova „Spălătoria rusească”: Moscova – Riga via Chișinău, publicată la 22.08.2014, <https://www.rise.md/articol/operatiunea-ruseasca-the-laundromat/>

***Milioanele
din „drumuri bune”,
spălate de ploaie***

***Spitalul
neglijenței lor***

***Chișinău Arena.
Nota de plată***

***Iluminare stradală
instalată cu bani
germani, compromisă
de administrarea
defectuoasă a unui sat
din Soroca***

CARTEA NEAGRĂ

A RISIPEI BANILOR PUBLICI

ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2020

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom,
Moldova

2020

CARTEA NEAGRĂ A RISIPEI BANILOR PUBLICI ÎN REPUBLICA MOLDOVA